

ISUS IN DRAMATICA

de ALEXANDRU CIORĂNESCU

Isus nu e un personaj al literaturii dramatice, ci e însuși creatorul ei. După cum Cuvântul a existat înainte de flința lumii, prezidând la crearea ei, tot astfel dramatismul trecătoarei vieți pământiești a Mântuitorului a preexistat oricăror manifestări dramatice ale artei moderne, și le-a servit de izvor și de început.

S'a făcut de multe ori legătura între drama antică și drama modernă, pe temeiul obârșiei sacre a amândurora. Alăturarea aceasta se întemeiază pe un adevăr care se potrivește încă și mai adânc; căci după cum drama vechilor Elini și-a găsit un sprijin de credință în tragedia personajului sfânt Zagreus-Orfeu, și în misterul sacrificiului său pentru mântuirea celor inițiați, tot astfel patimile lui Isus Christos au fost cel dintâiu mister al dramaturgiei moderne.

Pentru cei vechi ca și pentru oamenii evului mediu, spectacolul era o inițiere religioasă, o participare la experiența divină, o împreunare cu zeul devenit om. Evoluția celor două feluri de teatru e paralelă. Drama se „laicizează”, devine lumească, și capătă chiar aspecte de comedie, pe măsură ce se îndepărtează de templu sau trece de pragul sfințit al catedralei. În evul mediu, pilda vieții Mântuitorului e cea care stăpânește timp de câteva veacuri scena improvizată a teatrului popular, și da literaturii dramatice adevărul ei caracter.

Tot ce e mai puternic și mai viu în această literatură, se leagă de momentele cele mai cunoscute ale vieții lui Isus. Și de altfel, ce subiect mai potrivit ar fi putut să aleagă dramaturgul contemporan, sau „fatistul”, cum i se spunea pe atunci? Nimic nu e mai dramatic decât umilita naștere a Mântuitorului în staful păstoresc străjuit de ingeri, sau decât patimile Fiului divin, jertfă și băjocorie pentru a mântui pe cei ce-l disprețuiau. Scriitorul de azi, obișnuit să speculeze situații măiestrit conduse spre anumite efecte, cu greu ar găsi scene de un dramatism mai elementar și mai pline de efect, mai ales pentru publicul popular cărui a se adresa. Și în realitate, de acolo au pornit, fără să știe, toate intrigi-pretensiunile, toate virtuozitățile și căutările de efecte ale teatrului pe care, spectatori reci sau entuziaști, îl ascultăm de opt sute de ani.

Se știe în ce fel s'a născut drama creștină, prin desvoltarea treptată a anumitor părți din slujba sărbătorească de Crăciun și de Paște, și prin cântarea lor mai întâi, și apoi interpretarea lor dramatică de către mai multe personaje. Această amplificare se datoră mai cu seamă dramatismului inerent unor scene evanghelice cum ar fi aceea a căutării trupului lui Isus de către fecioarele mironos; episodul acesta a și fost de altfel cel dintâiu dialogat, din toată slujba religioasă. Desvoltarea treptată a acestor dialoguri a dus cu timpul la crearea celor două mari mistere din evul mediu francez: „Mystère de la Nativité” și „Mystère de la Passion”. Insuși numele acestui spectacol arată că drama nu are ca scop decât edificarea credincioșilor, moralizarea și întărirea virtuților creștinești, prin pilda cel mai viu a existenței pământe a Mântuitorului.

Din punctul de vedere literar, aceste prime mistere nu sunt decât niște destul de modeste începuturi. Cele mai vechi, abia de număr câteva sute de versuri. Cu timpul, acestui fond primitiv încep să i se adauge episoade, care bine înțeles nu există în evangheliile canonice, și interludii comice, de un comic de altfel destul de realist, și uneori de vulgar. E semnificativ cel mai bun că spectacolul a ieșit din catedrală; instalat în teatrele improvizate pe piețele marilor orașe, el are nevoie de atracțiuni pe gustul publicului mai mare, și platinic, cărui a se adresa acum.

Misterul Nașterii Domnului, care pare a data de prin veacul al XII-lea, n'a ajuns la o formă mai desăvârșită. În schimb, Misterul Patimilor pare a fi interesat mai mult publicul, și deci și pe „fatistii”. Cea mai reușită expresiune a lui e forma pe care i-a dat-o, pe jumătatea secolului al XV-lea, scriitorul Arnoul Gréban. Opera acestuia e de o prolixitate care nu încurajează pe cititorul modern, căci numără aproape 35.000 de versuri; dar pe lângă lungimile pedante și greoaie, ea cuprinde și scene de o gingășie neobișnuită, ca de pildă dialogul celebru al Mântuitorului cu Maica Sa.

Ce era bun la Arnoul Gréban, devine și mai bun în prelucrarea făcută de pe misterul lui de Jean Michel, în generația următoare, cu un succes care se propaga până târziu în secolul al XVI-lea. De altă parte, alături de drama isvoriță de-a dreptul din viața Mântuitorului se desvoltă literatura dramatică a miracolelor, strâns legate de ele, dar în care se relatează episoade edificatoare din viața sfinților, și mai cu seamă din viața Fecioarei Maria.

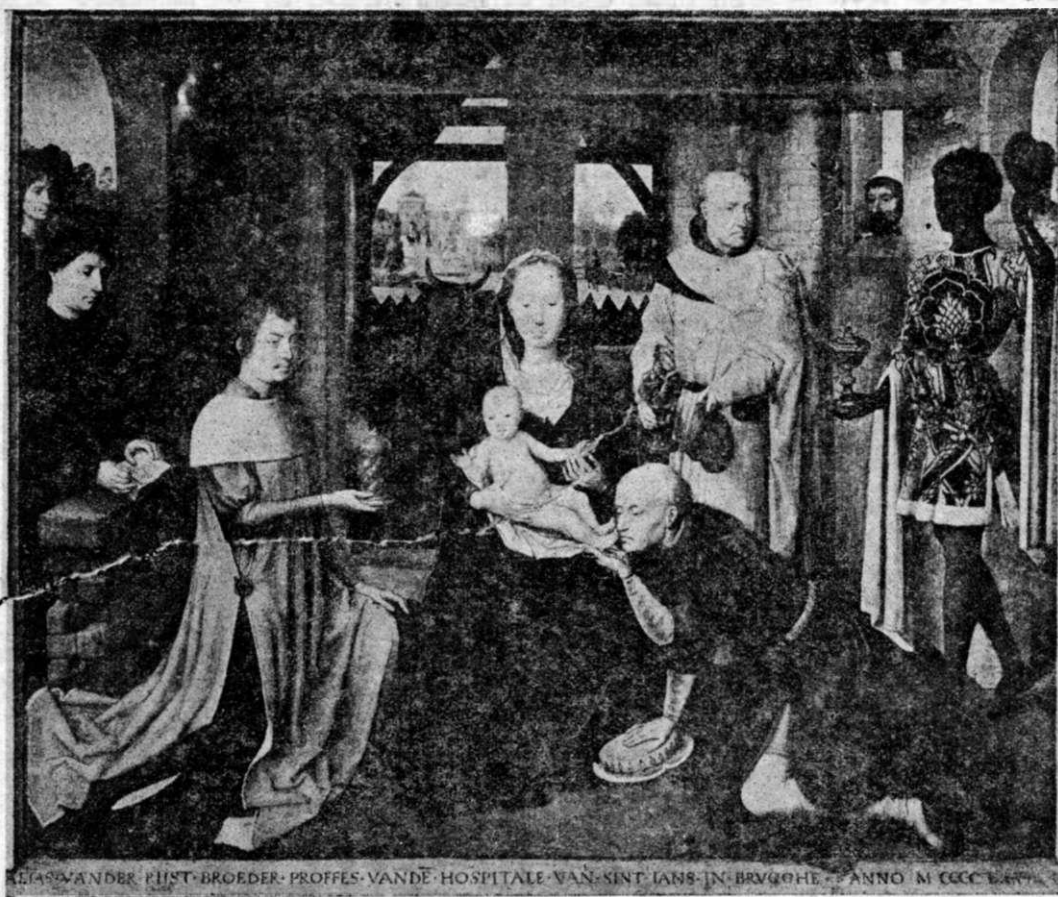
Cu cât misterul evoluză, cu atât se ivesc mai evidente preocupările de moralizare, precum și tendința spre discuțiile curate teologice. Încă dintr-un mister al Nașterii Domnului, un foarte vehement dialog între două personaje care personifică Biserica și Sinagoga, fiecare din ele apărând credința pe care o reprezintă. În misterul Patimilor e nelipsit episodul Paradisului, alcătuit dintr-o discuție teologică, uneori deosebit de subtilă, între virtuțile teologice și Dumnezeu însuși. Intrinsecă crescândă a dialecticii religioase e dezastruoasă pentru evoluția spectacolului; ea a fost admisă de bună seamă și pentru a atrage atenția Bisericii asupra unui gen de spectacol care făcea în alte părți atât de mari concesii gustului public.

Nota moralizatoare devine preponderentă la sfârșitul celui de al XV-lea veac, care aduce de altfel și sfârșitul marelui epocă a misterelor, deși acestea continuă sporadic până la 1548. Într-un mister din această epocă de decadență, intitulat „Lafu lui Iubirii dumnezeiești”, se arată cum Dragostea creștină sfătuiește pe Isus să se căsătorească cu Sufletul, cu toată împotriva Dreptății, care vede în această împreunare o înjosire a divinității. Teatrul nu mai e decât o lungă alegorie, și un pretext pentru complicate subtilități teologice, care nu au nimic comun cu un spectacol.

Nota moralizatoare devine preponderentă la sfârșitul celui de al XV-lea veac, care aduce de altfel și sfârșitul marelui epocă a misterelor, deși acestea continuă sporadic până la 1548. Într-un mister din această epocă de decadență, intitulat „Lafu lui Iubirii dumnezeiești”, se arată cum Dragostea creștină sfătuiește pe Isus să se căsătorească cu Sufletul, cu toată împotriva Dreptății, care vede în această împreunare o înjosire a divinității. Teatrul nu mai e decât o lungă alegorie, și un pretext pentru complicate subtilități teologice, care nu au nimic comun cu un spectacol.

Cum se explica acest fenomen? Numai prin adâncirea și înțelegerea liberei voințe, cu care Dumnezeu a împodobit pe om la creștinism, spre deosebire de toate celelalte ființe ale pământului. De aici și singura ființă responsabilă în fața judecării din urmă, — omul, cu răsplata ori pedapsă ce o așteaptă. Căci omul este liber să urmeze ori nu Cuvântul.

(Urmare în pag. 2-a)



MEMLING

Inchinarea magilor

Prima carte citită

de AL. PHILIPPIDE

Nu sunt, probabil, mulți care să-și aducă aminte de cea dintâi carte pe care au citit-o.

Pentru iubitorul de literatură, cea dintâi carte citită odinioară în copilărie se așează în firida amintirii alături de întâia dragoste. Aș crede chiar că amintirea primei cărți citite și gustate se așează înaintea celorlalte. Ea înfățișează cea dintâi mare bucurie a închipuirii, prima noastră aventură intelectuală, cea dintâi evadare din realitate și din cotidian. Ea poate fi și cel dintâi prilej de-a ne adânci în noi înșine și deci primul pas spre cunoașterea de sine însuși.

Oricare va fi fost acea carte, mai bună sau mai proastă, mai grea sau mai ușoară, ea ne-a stârnit gustul lecturii, curiozitatea vastă și niciodată pe deplin satisfăcută a indelecțiilor spirituale.

Întă de ce nu-i rău să sărbătorim din când în când cu o aducere aminte cartea aceea poate banală și naïvă, absurdă, nefirească, stângaci scrisă, basm ilustrat, roman de aventură extraordinară sau un desprechet al volum de călătorii prin meleaguri îndepărtate, cartea aceea pe care am citit-o cu atâtă lăcomie într-o zi din copilăria noastră.

De atunci și până astăzi, am mai citit desigur multe cărți, nenumărate, le-am citit cu admirație sau cu necaz, cu căznă

sau cu ușurință, cu indignare sau cu voluptate, pe unele cu nădejdea de a găsi în ele răspunsuri la întrebări care ne chinău, pe altele cu credința că ne vor oferi mintea și ne vor limpezi gândurile, pe altele cu nădejdea nebunească că ne vor deslega trănesele universului și ne vor dărui cheia cunoașterii. Unora dintre ele le-am crezut că ne dăruieau un măr de aur, să ne curiozitășim mai bine; în unele din ele am crezut că ne găsim pe noi înșine și ni le-am făcut pretene pe viață; altora le-am cerut, dimpotrivă, să ne amăgească; altora să ne desamăgească... Dar toate, cele în care am crezut dar nu le-am iubit, cele în care n'am crezut dar care ne-au fost dragi, au rămas în amintirea noastră cu aceeași putere de persistență, înrădăcinate pentru totdeauna, nespulberate de niciun vânt...

Dar amintirea tuturor acestor cărți prețioase ea oare cât amintirea primei cărți citite? Toate cărțile citite mai târziu au avut pentru noi o existență obiectivă, o valoare în sine. Prima carte citită a avut pentru noi o altfel de valoare. Lectura acestei prime cărți a fost cea dintâi întâlnire cu lectură, intrarea în lumea lecturii, inaugurarea vieții noastre de cititor.

(Urmare în pag. 2-a)

CUVÂNTUL ERA LUMINA...

Un gând plin de mister ne învăluie sufletele, sărbătorind Nașterea Domnului Hristos, într-o vreme când aproape toate popoarele lumii sunt înclăștate în cel mai crâncen și mai săngeros război, pe fața întregului glob pământesc. Se pare că este o mare contradicție între mesajul Evangheliei, rostite de corurile îngerilor deasupra peșterii Betleemului, acum aproape două mii de ani și ceea ce vedem astăzi între popoarele lumii. Unde mai sunt astăzi „pacea și bunăvoința între oameni”, rostite de ingeri la Betleem, când Domnul Hristos se naște?

Și totuși, cercetând cu atenție cuvintele Sfintei Scripturi, prin care avem descoperit Cuvântul lui Dumnezeu, această aparentă contradicție ne devine explicabilă.

Domnul Hristos a adus în lume deplina luminare a vieții omenești, exemplificând dumnezeieștile învățături, cu neîntrecutele virtuți, trăite pe pământ între oameni. De aceea filosoful secolului XVIII, J. J. Rousseau, a mărturisit din convingere în scrierile sale: „Dacă viața și moartea lui Socrate sunt ale unui filosof, viața și moartea lui Isus Hristos sunt ale unui Dumnezeu”.

Cu toate acestea, puțini oameni și-au lăsat viața călăuzită de Cuvântul lui Dumnezeu. Insuși Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan mărturiseste la începutul Evangheliei, la primul capitol: „Cuvântul era Lumina cea adevărată, care venind în lume, luminează pe tot omul. Acesta în lume era și lumina prin el s'a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut. Într'ale sale a venit și ai săi pe el nu l-au primit, iar la câți l-au primit, celor ce cred în numele lui, le-a dat putere, ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”.

Cum se explica acest fenomen? Numai prin adâncirea și înțelegerea liberei voințe, cu care Dumnezeu a împodobit pe om la creștinism, spre deosebire de toate celelalte ființe ale pământului. De aici și singura ființă responsabilă în fața judecării din urmă, — omul, cu răsplata ori pedapsă ce o așteaptă. Căci omul este liber să urmeze ori nu Cuvântul.

Insuși Domnul Hristos, când le-a vorbit ucenicilor pe muntele Măslinilor despre sfârșitul lumii, le-a explicat că pacea și bunăvoința între oameni nu vor fi tot așa de puternice în sufletele oamenilor, în măsura în care se va răspândi și va fi primită învățătura Evangheliei: „Căci se va scula neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și cutremure pe alocuri. Dar acestea



NAȘTEREA DOMNULUI
(Ioană veche, pictată pe lemn)

DE CRĂCIUN, ODATA...

de IOANA MIHAIL

De Crăciun era sărbătoare în căsuța din Dealul Filaretului. Sărbătoare care cerea pregătiri anume și multă chibzuială pentru niște oameni săraci cum erau.

În primul rând: bucuria copiilor.

Pentru ei, toată grija, toată truda.

Se oprise, cu nevasta, cu câteva zile înainte, în fața unui magazin cu jucării. În vitrina sărbătorească luminată și împodobită cu ramuri de brad și ninsoare de vată, erau arânduite sufragerii și dormitoare în miniatură, păpuși și jocuri scumpe pentru copiii oamenilor cu stare.

— Când au să aibă și fetele noastre așa ceva?

Era părere de rău și dorință în glasul mamei...

Pentru ei: poruncă. Știa să lucreze trafoaj. Păștra încă, într-o lădiță în pod, toate sculele, pentru lucrul miștos.

Aduse pe inserat, ca să nu-l vadă oamenii din mahală și pe acuma ca să nu-l descopere fetele, la subțioară, o foaie de placaj.

Când i-a ieșit în cale, nevasta l'a privit nedumerită. El i-a făcut semn să tacă, ducând degetul la buze.

Sedindele „consiliului” se suspendau întotdeauna, cu câteva zile înainte de sărbători și fetele erau trimise la culcare devreme, sub amenințarea că ingerii lui Moș Crăciun umblă prin casele oamenilor, se uită pe la ferestre și acolo unde nu găsească copiii culcați, fac un semn la poartă, să știe moșul când o porni prin mahală, să nu nu merită, că n'au fost cuminți. Nu merita, că n'au fost cuminți.

Nerăbdarea, grija, planurile, întrebările șoptite, alungau somnul din picioarele mici și copilele adormeau anevoie. Numai după aceea, părinții se coborau din pat — se culcase și ei ca să nu dea nimic de bănuț — treceau în vârful picioarelor în birou și lucrul începea.

Cărți, reviste, manuscrise, erau mutate pe divan. Scoteau din dulap cutia cu unelte — coborât decuvele din pod. Ciocane, cuișoare, fierăstrae cu pânză subțire, pile, burghieri, glaspapir, ținte, erau înșirate pe birou. Menghina era înșurubată cu atenție în marginea unei mășuțe.

George desenase pe foi de hârtie, planurile de lucru. Trebuiau să facă un dormitor complet, o sufragerie și un leagăn cu polog pentru păpuși. Aibe și lustruite, așa cum văzuseră la magazinul mare din centru.

El tăia bucățile de lemn, măsurate. Ea, la gura sobei, fierbea cireni, într-o cutie de conserve. Lipeau, apoi, bucățile de placaj una de alta.

Erau veseli că lucrul mergea bine, că vaseră să pună oglindă la sfionieră, că erau frumoase și meșteșugit lucrute florile ce împodobeau scaunele, că lucii mobilei erau fără pată, că...

— Acum, drăguț, să facem o pauză, că uite s'a făcut două și eu n'am fumat o țigare și tu ai uitat să-mi faci o cafea.

Femeea pregătea o cafea „specială”, pe jeratecul din sobă, iar scriitorul se plimba cu pași rari prin cameră, fredonând incert, — ca de obicei, — o melodie, prinsă cine știe de unde, din a-dâncul sufletului, poate...

— Dacă lucrăm așa câteva nopți, isprăvim mai curând decât ne așteptăm.

— Vezi, Georgică — îndrăznește ea — Gabrieli i-ar face mare bucurie, un aeroplan...

— Bine, drăguț, dacă vrei tu, facem și aeroplan pentru Gabriela. Dar Luca...?

— Pentru Luca, am eu grije. Îi fac o păpușă. Tu trebuie să-i colorizezi fața și ochii. Îi vreau negri de data asta, dar să iei seama, să nu mai faci păpușa șagie, ca pe cea de anul trecut, că iar se sperie fata...

Rădeau amândoi și continuau lucrul până când trecea lampa-giul să stingă felinarul din fața porții. Era semn că în curând o să se lumineze de ziua, că trebuie să fure și ei, cel puțin, câteva ore de somn, să se scoale apoi și să plece la slujbă.

Pomul era pregătit cu migală și în ascuns, într-o cameră alăturată biroului.

Și copilele erau puse la treabă.

Una ținea pe braț șiragul de covrigi, cealaltă un saculeț cu nucii. Bunicul păstra merele.

Începeau colindările. În mahală „bună dimineața la Moș-Ajun” vine odată cu lăsatul nopții.

Cântau pozii ulișilor mai cu foc, sub ferestre; șiau că acolo stă un om bun care cumpără, în toți anii, mere frumoase, nucii mari bune, covrigi calzi și pe deasupra — dacă i-a plăcut colindul — le mai dă și câte un ban.

Astfel părinții — nestingheriți de curiozitatea fetelor, — isprăveau de aranjat pomul și mulțumii, așteptau cântiva prietenii.

Soseau aducând și ei, dulciuri, mandarine și voce bună.

Copiii tremurau de nerăbdare.

În curte, ieșea bunicul; și cânta, către cerul înalt, din goarnă — aceeași goarnă de alamă pe care o cumpăraseră, cu ani în urmă, când nădăjdindu-se, și făcând bălățul ofițer — ca să dea de știre lui Moș-Crăciun că în casa aceea îl așteaptă un brad luminat și că fetele au fost cuminți.

Întra moșul, cocărjat, dar plin de veselie.

Const. Cristobald era de obicei îmbrăcat într-un halat roșu, croit de George și cusut de nevastă, cu fâșii de vată închipuind blana — pe margini, cu muștați aibe și perucă la fel, împrumutate dela cine știe ce teatru.

Se cam minunau fetițele cum de Moșul e așa de sărac, încât, ca să nu-i înghețe urechile, împrumutase căciula mișoasă a bunicului.

Ca să fie bucuria copiilor și mai mare, li se îngăduia să aducă, la sărbătoare, și câțiva prieteni, copii săraci din mahală.

(Urmare în pag. 3-a)

Preot MIHAIL BULACU
conferențiar universitar

Cronica DRAMATICA

TEATRUL „MUNCA SI LUMINA“: „SA NU PUI MANA N FOC“...

TEATRUL ALHAMBRA: „BARBATUL DOMNULUI AVOCAT“...

TEATRUL COMEDIE: „BOBITA“...

„Munca și Lumina“ continuă să prezinte teatrul de bună calitate...

Repertoriul este cum nu se poate mai interesant...

Piesa lui Bernard Shaw, ca tot teatrul lui Shaw...

La Bernard Shaw, fiecare personaj e un dialectician...

Din acest punct de vedere, o explicație a teatrului lui Shaw...

vorba de cine știe ce exponent al mahalalelor sau maidanelor...

„Bărbatul d-lui avocat“ este o destul de amuzantă comedie...

Ca la toate piesele lui Verneuil, razi, to amuzi.

„Bărbatul d-lui avocat“ este o destul de amuzantă comedie...

Ca la toate piesele lui Verneuil, razi, to amuzi.

Și razi într-un mod care nu te face să te jetezi de tine însuși...



MISU FOTINO

Iar printre ele autorul mai are grijă să strecoare și unele lucruri mai serioase...

Poate că nu puțin soi își vor duce soțiile profesioniste...

Până la urmă, însă, vom vedea că se desprinde și concluzia contrarie...

femeia fără vre-o ocupație nu și pierde feminitatea...

După cum se poate observa sunt lucruri amuzante...

In ce privește prezentarea ei...

D-na Ștefania Popescu în rolul d-nei Claudin...

CINEMA SCALA: Decădere.

Intâlnirea în distribuția filmului cu o mulțime de nume...

D. George Damian a prezentat un Walter cu toată onctozitatea...

Așa de pildă spectatorul va judeca — freșteze un bun simț...

Există încă, slavă Domnului, destule prilejuri în care omul modern simte...

Sunt desigur prilejuri cari odinioară provocau conflicte grave...

ea a fost făcută în condiții cât se poate de bune.

D-ra Victoria Vrioni, cunoscută în general din alte manifestări artistice...

Spectacolul datorează de asemenea mult d-lui Niculescu...

După cele spuse mai sus și în special după cele spuse...

Acceia — cum am văzut — și se dă Bernard Shaw...

Asta în ce privește piesa și nivelul spectacolului în general.

D-na Aura Fotino și-a arătat frumusețea sale calități...

In schimb d-na Eugenia Banu, împreună cu d. Mitcea...

Cred însă că d-lor, cu însușirile pe care au și în situațiunea în care se găsește...

Atfel o păcat.

Decururile d-lor Ceta Voinescu și Vasiliu Faltin...

ALEXANDRU DRĂGHICI

CRONICA

Dar tot atât de sigur este că multe din aceste prilejuri...

Spre deosebire de spectatorii cari pe vremea când era...

Cu tot jocul corect și convenabil al actorilor...

O aparent burgheză mamă americană și-ar trimite...

ADRIANA NICOARĂ

NUMARUL VIITOR al „Universului Literar“ (50) de Anul Nou...

Prima carte citită

(Urmare din pag. 1-a)

Întotdeauna, în precăma Crăciunului, mă îndeamnă gândul...

De fiecare dată, mămurisesc, găsesec alia. Sau, mzi exact spus...

Să zicem acum că aceasta a fost un Robinson Crusoe...

Acceia — cum am văzut — și se dă Bernard Shaw — și încă în ce condițiuni...

ISUS în LITERATURA DRAMATICA

(Urmare din pag. 1-a)

Aceiași lucru se întâmplă în teatrul religios al Renașterii...

Ce este Isus în toată această literatură dramatică?...

Cu toate acestea, Isus nu e un personaj viu. El trece prin mistere...

Răceala aceasta își are explicația ei. Autorul misterului se găsea în fața unei probleme...

Lucrul acesta, nimeni nu l-a făcut până astăzi cu un succes deplin...

Spre a da impresia că avem în fața noastră un om, și totuși un Dumnezeu...

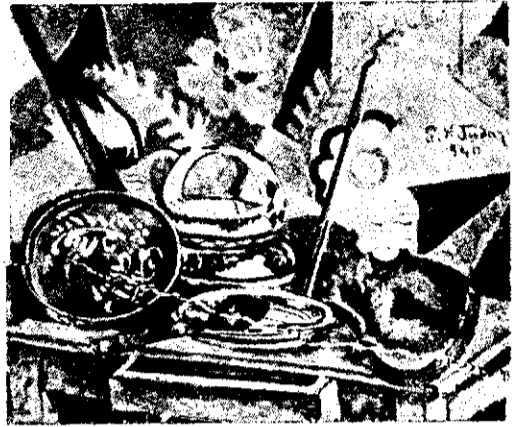
Misterele franceze s-au răspândit în toată Europa, ducând pretutindeni...

În Spania, misterul are o evoluție paralelă cu cea din Franța...

Și Isus din evanghelia Samaritaniei e un personaj viu, dar care nu figurează...

tr-un colț al pînăfului stătea, atent ca un câine fidel...

Multe zile ale copilăriei mele au fost pline de întâmplări extraordinare...



AL. PHILIPPUDE

Al. Philippude

ISUS în LITERATURA DRAMATICA

(Urmare din pag. 1-a)

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

vestea asta, capodoperă a romanului de aventuri.

Au fost, cam în aceleasi vreme, și alte cărți care au împărțit cu Robinson admirabilă meza de cititorii copiii...

Aceste cărți, găsite în biblioteca tatălui, le mai păstrează și azi. Dar nu ele, totuși, se așază în amintire drept cele dintâi cărți citite...

Dar cartea ceaia pe care cu mâna mea de copil scrisesem epăsat și stângaci numărul 1...

Și poate că tocmai părenea de rău că n'o mai am, mă face să-i hărăzesc în amintire locul celei dintâi cărți citite.

AL. PHILIPPUDE

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Al. Philippude

Note românești



NOTE GERMANE

POETUL F. PACURARIU

ne trâmbe, din Cluj, o carte de poezii: „PSALMI NELINIȘTI”. Cartea, apărută, anul acesta, la „Beszterce”, adică BISTRITSA, și anume în Editura Gazetei „Săptămâna”, a fost tipărită, în condiții excelente, la Tipografia „Minerva” și cuprinde patruzeci de poezii, una și una. Prețul volumului este de 2 Pengő.

Poetul F. PACURARIU stăpânește un vers curat, suav, crescut lângă hotarele tristeții și ale unei revolte pe care o simțim colorând înăbușită dar asemănătoare zgomotelor ce întovărășesc cutremurele.

„Hei, și visele de-acuma S'or așterne'n praș sub bruma Vremii, și poemele

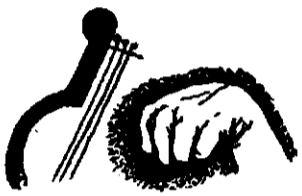
Le-or usca blestemele, Vor cădea din crengi de gând Pe cărări de dor și vânt,

Pe cărări de îngândurare Impletite'n sumbra zare A sorocului ciudat...

Păsări negre tainic bat Peste vise, peste ceasuri Și din tănuțe glasuri Se urzește lin cântarea Prevestirii, peste zarea Ardeleană, acuită

În tăcerea nesfârșită... Păsări negre scriu în zare Semne de îngândurare”.

(Cântec)



ta poetică a lui F. PACURARIU, mărturisită în „Cântecul lași și moarte” este aceasta:

„Un poem e un cadu de jete pe pașii veștești, mi tai visele 'n balade și uite 'n pure lespezi.

Te zăduș prin codrii vremii it de vise și de cânturi, Iri semnele poeziei

pe-o pleacă'n patru vânturi... nădreș zăduș în anul nd era lăudă tunul normant să-mi scriși:

cu-arcanaș Ana visele, nebunul.”

Dar și aceasta: „Numai versul mi-e azi scut și armă,

Nici jungher, nici pumn, nici buzdușan, Numai melodiile ce se destramă Ca în fluer doina de alea...”

(Numai Versul)

Poetul ardelean își convertește 'n cântec trist balada pe care o trăiește:

„Mi-i gândul alăută pe care plâng în seri Doar vișore de vânturi și freacănt de furtună

Și seara vremii suie prin sânge și tăceri Să-mi creacă vâscul jeli

pe înima nebună. Mă dibuie minunea cu-antene de visare

Și rana viernăoasă sub ploașă mă roade,

Curg sure peste suflet vechi fluviu de uitare:

Fosforul Amintirii în adăncimi mai arde...”

(Mi-i gândul alăută...)

Pentru frumusețea lui, cităm în întregime acest Epilog:

„Mi-au rămas cântecele nespuse Ca florile ce-și ascund miresmele, Au căzut ca niște păsări negre,

răpuse, Cărora le-au tăiat sborul beșnele.

Am rămas mai singur ca o spadă Prinsă'n rugină de blesteme, S'a destrămat cerul de baladă, S'au scuturat păduri de poeme.

N'a mai coborât nici o ciocărie Din frunzarele cerului Cu sborul — sentin de veșnicie Prin cețurile zilei și fumal misterului.

Au trecut în van mistreții tanelor sașastrii Prin codrii orelor vestede. Tineretea'n ploașă de dor, cu arc de aștri

A rămas tăcută și surdă, ca sub o lespede. N'a fost cine să răpună pe Creul.

Pământului 'are-a trecut chiotind prin vreme, Zădarnic gem sub palma orii, sub talpa vântului, Zădarnic inima, lașa, geme.”

LA BARBUT

se numește noul volum de proză al d-lui D. St. Rădulescu, scriitor de talent indiscutabil, editat de „Vremea”.

Cele șapte bucăți (La barbut, Strănutul, Excursia, Mutatul, Dispariția, Vis rău și Mortul), datând din 1934 și 1935, se încadrează perfect în ceace poate și trebuie să fie literatura distractivă de calitate bună. Dar d. D. St. Rădulescu trădează resurse de humorist și povestitor pe cari ar fi foarte păcat să și le nesocotească. După „Popa Borcea” și „La barbut” așteptăm și cartea d-sale de temele.

DE TOT REMARCABILE

sunt contribuțiile la N-rul pe Decembrie 1942 al REVISTEI FUNDATIILOR REGALE.

D. profesor D. Caracostea, alegându-și colaboratorii, a avut o mână fericită.

Dar d. profesor D. Caracostea, cu desăvârșita d-sale autoritate în materie de intuiție și cunoaștere a valorilor literare nici nu putea face alegeri greșite. Deaceea admăram la d-sa în prima linie deosebita grijă pe care o poartă condeierilor tineri și în general, tuturor tinerilor înclinați preocupărilor spirituale.

„Ceace măresc eu” — l-am auzit odată mărturisindu-și marea nădejde, — „e să netezesc căile tineretului, — să-l pregătesc pentru greaua conducere care-i revine. Am toată încrederea în voi și în munca pe care o faceți!”

Profesorul D. Caracostea nu prea este darnic cu laudele, căci

d-sale îi împun numai calitățile pozitive și constructive ale cui-va: munca, talentul, caracterul și românismul conștient. Luând, în Aprilie 1941, conducerea Revistei Fundațiilor Regale, d-sa nu a ezitat nici o clipă să propoedze al o hotărârită restaurare a bumelor cuvinte românești atât de așteptate în ogorul literelor noastre.

Incred-nând dosto-niculul OVIDIU PAPANIMA secretariatul de redacție al Revistei, profesorul D. Caracostea a staton-nic în mod definitiv această necesară restaurare. Tânărul și eminentul critic a câștigat, în scurt timp, simpatia și stima tuturor, orientând cătră orzon-turile Revistei Fundațiilor Regale o întreagă generație de stihgatori, prozatori și esești ținuți la distanță până în Aprilie 1941.

Pășind în al zecelea an de apariție, R. F. R. condusă de profesorul D. Caracostea e mai vi-guroasă ca oricând. Semnăturile colaboratorilor de înalt prestigiu și numele scriitorilor tineri îi asigură un viitor prea bogat în surprize. Socotim că Revistei Fundațiilor Regale îi va reveni, după războiul actual, rolul de periodic central și cel mai important al tuturor năzuințelor românești.

CETATEA MOLDOVEI

are, în numărul extra pe Decembrie 1942, un poem extraordinar ca factură și conținut, un poem dur, de o duritate de cremene, dar și poem plin de zări vrăjite cum sunt numai cele ascunse în cântecele noastre bătrânești. Poemul se numește Bosânceni și-l semnează EUSEBIU CAMILAR, nume care, nu ne îndoiim, va rămâne.

Pe Eusebiu Camilar, secretarul de redacție al Cetății Moldovei, îl apreciem de mult și i-am apreciat, mai cu seamă, proza de tot originală și de tot bună.

Știam că scrie și versuri. Nu știam însă că va scrie versuri de calitate „Bosânceni” sânt.

Iată, două fragmente: „Uneori, noaptea, în intima satului aprind focuri puternice, focuri puternice

și stau tăcuți în jurul focurilor. Într'un târziu unii prind să cânte. Și de-ai nimeri între ei

atunci când începe cântecul, n'ai găsi pe lume frați mi bunți. Iși zălogesc la crămă sumanele să te poată cinsti cu rachiu.

Totuși, nu te sfătuesc să întărzi între dânsii, Nici chiar când intima le spânzură mutată în lacrimi,

usemeni unor steaguri sfâșiate, plecate căci după cântecul sfâșietor de lung

ochii li s'aprinde ca fărâșecul. Cufetele încep să fulgere și curge sânge mult în satul Bosâncilor.

„Bosâncenele lor is urâte; ochii mici, gurile pungă. Lucrează umăr la umăr cu bărbaii,

arănd butuci din pădure. Trag la ferăstrău încrunțate, stănd pe brânci printre butuci mari.

Când se bat, ele nu se șgărie ca alte femei, nu țipă, nu se trag de coade. Incrunțate'n broboade, mânuiesc hangere din vărfuri de coadă.

Deaceea poate, în satul Bosâncilor încă n'a crescut nici o fată frumoașă.”

REVISTA BUCOVINEI

este primul periodic literar bucovinean ce apare lunar și regulat. Societatea pentru cultură și literatură d'n Cernăuți, proprietara revistei, își ține și de asădată cuvântul, iară d-nii Traian Cantemir și Dragoș Văntu, secretarii de redacție, nu rămân nici ei datorci cu materialul menit publicării. Ajunsă la cel de al 11-lea număr, continuatoarea filonului literar părăsît în Iunie 1940, poate privi cu mulțumire în urmă, căci a reușit să adune, între copertele-i albe, numele aproape al tuturor acelor ce a fapșau, până în acel trist Iunie 1940, crezuri diferite. Revista Bucovinei a câștigat prima bălăie. Îi urăm, cât mai aprăplăit, și o victorie integrală în planul calității colaborărilor. În numărul pe Noembrie semnează versuri și proză: ↑ Vasile Gherasim, Aurel Vasiliu, Dragoș Vitencu, George Voevidca, E. Ar. Zaharia, Neulai Tăutu, A. Bogaci, Em. Zegreanu, Tr. Chelariu, Adelina Cârdei, G. D(umur), A. Z. N Pop și C. Loghin).

ROMEO ALEXANDRESCU

V. JELEBU

Ziurel de ziură

Tot mai arde cerul sus
— Ziurel de ziură —
peste ieslea lui Iisus,
— Ziurel de ziură —

Vitleeme, colț de Rai,
— Ziurel de ziură —
ingeri palizi încă ai?
— Ziurel de ziură —

Ab și fraged Vitleem,
— Ziurel de ziură —
în ce vis să te mai chem?
— Ziurel de ziură —

Steaua sfântă de Crăciun
— Ziurel de ziură —
din ce praș s'o mai adun?
— Ziurel de ziură —

Lacrimi mari pe cer s'aprinde,
— Ziurel de ziură —
prin tristeți de foc colind,
— Ziurel de ziură —

Pentru 'nsăngeratul mag
— Ziurel de ziură —
pune, Doamne, spini pe praș,
— Ziurel de ziură —

Și acoperă cu lut
— Ziurel de ziură —
Vitleemul meu pierdut,
— Ziurel de ziură —

RADU GYR

Din volumul de „Balade”, sub tipar în ed. „Fundațiilor Regale”.

Cor îngeresc

Cela ce ești fără început
De Tine ascultă pământul.
O, Doamne, măriti Socot,
Din tna pe om l-ai făcut
Ș'n suflet sădit-ai Cuvântul.

Oșană, oșană, sîrgăm
Laudă trupelor dăm,
Mai presus de toate zăcești
Din lumini lumini împlinesti
Plin este cerul de minunile Tale.
A vieții de veci ești singura cale.
Sîrăluce verdeața când treci prin grădini
Pe taci de zăpădă creștă tineri crimi.

Din hoes venit-ai spre cer
Din puzetii izvoit-ai puteri
Luminându-te prin Tine traim
Măngăindu-ne, în veac Te slăvim
Inchinându-ne, sîrgăm pururi acor:
Oșană, Oșană, Oșană.

IULIAN VESPER

Drumul de țară

De pleci din noi, de unde fierbe 'ntr'una
Ascunsa grijă pentru tot ce știm —
Sau de ne vij în brațe cu furtuna,
Noi tot cu tine 'ncepem și murim.

E 'n firea noastră vesela cântare
Prin colbul tău, spre veșnicia minune
A pânei, zămislită din sudoare,
Alinătoare ca o rugăciune.

Plecăm, venim, cu tine 'ntodeauna,
Cum apele cu valurile lor —
Și pretutindeni ne 'ntălmim cu buna,
Cu sfânta noastră 'ncredere 'n ogor;

Iar când se 'ntrec avânturi uimitoare,
În aripile grele 'nec crescute —
Ne urmărește 'n beznă, sau spre soare,
Noroiul tău mălănit — să ne sărute.

TEODOR SCARLAT

Sufletul lumii

O trâmăbiță răsună, nevăzută:
Eu sânt trecutul vajnic ce călește
Avântul care urcă vulturește
Înspre Lumina încă nebăută.

Cărarea mea, de veacuri străbătută,
N'are 'nceput și nu se isprăvește.
Sânt Cosmosul în care ciocotește
Setea de clipă nouă, neștiută.

Prin mine, zarea blastamă și cântă,
Pogoară ingeri, veacul înapăimântă:
Intunecă, ucide și invie...

Prin mine, creiator de vecinicie,
Muntele-i crunt, garoafa e mai sfântă:
Sânt besna rece și lumina vie...

LEONIDA SECRETEANU

VERLAGSGESELLSCHAFT DIE WIENER

(Societatea editorială vieneză) anunță apariția sau apropiata apariție a următoarelor traduceri din literatura românească:

LIVIU REBREANU: *Die Erde die trunke macht* (Ion), *Der Aufstand* (Răscoala) și *Die Bel-den* (Amândoi); STEFANA VELISAR TEODOREANU: *Rumänische Skizzen*; CEZAR PETRESCU: *Der Schatz des Königs Dromichet* (Comoara Regelii Dromichet) și *Das schwarze Gold* (Aurul negru); *Aus grünen Wäldern weht der Wind* — (Bate vânt din codri verzi) — volum de poeme românești; EMINESCU: *Lyrische Lese* (Antologie lirică); RUMÄNISCHES NOVELLEN și MUNTEANU-THIERFELDER: *Rumänische Literaturgeschichte* (Istoria literaturii Românești).



ROMANUL POPULAR DISTRACTIV

(Der Unterhaltungsroman) se bucură de atenția specială în Germania de azi. Războiul, cu apăsarea de coșmar, stimulează, indirect, setea de „distracție”, iar în Germania nu s'a cilit poate năicând mai pe nerăsuflate ca azi. Cărțile se epuizează veriginoase. Lumea nu caută atât să se informeze sau să se cultive, pe cât are nevoie de cele câteva zeci de minute de destindere zilnică a nervilor. Tocmai „destinderea” aceasta nu putea scăpa atenției forurilor politice conducătoare în cel de al treilea Reich. „Literatura distractivă” a devenit astfel problemă de primă urgență și, odată formulată, s'a procedat la traducerea ei în fapt. Au fost instituite premii de sute de mii de mărci, iar editurile își așteaptă cu încredere trifundalele.

În fond, ce este literatura sau, în speță, „romanul popular distractiv?”

D. Ludwig Beerlein (d. în săptămânalul *Das Reich* (No. 49) o serie de lamuriri din cari reținem:

„Cu problemele nu ne putem juca. Cine pune, în decursul unei discuții vesele o problemă, produce un vărtej care înghețe libertatea spiritului. Totuși nu trebuie să vorbim prostii spre a evita orice sens adânc. Cel su-

cap mărginit atacă o problemă metafizică, — și dragostea e o astfel de problemă! — și să ne liberăm de pretenții false. Să nu-i cerem scriitorului și poetului să ne dea literatură distractivă „autentică” în afară de cazul că vorba „autentică” e înțelesă ca atare, adică drept „veritabilă”.

Deseri însă e confundată cu istoria, pedagogia, morala, cultura, — lucruri ce sunt folosite și despre cari știm unde le putem găsi, pe cari însă nu le căutăm într'un roman distractiv al cărui singur scop este să ne odihnescă după oboseala muncă zilnică a datoriei, făcându-ne disponibili pentru viața nouă și viguroasă.”

Cum poate realiza poetul toate acestea? Arătându-ne un petic de pământ — văzut din cer!”

TRAIAN CHELARIU

De Crăciun, odată...

(Urmare din pagina I-a)

Slăteau stioși în jurul pomului și nu le venea să creadă că bătrânul din altă lume adușese și pentru ei bomboane, bile, păpușe, ciocripi sau căciulițe călduroase.

Ca să-și primească darul, mihații încearu să bălăuge câte o poezie.

Lui George i se făcea milă de sfidiciunea lor, de ochii înlacrimați de teama că n'au să capete pachetul și ruga pe Moș-Crăciun să le dea cadoul și fără... poezie.

Fetele lui: Luca-Raluca, ac-trița de azi — spunea versurile tare, cu îndrăzneală. Ochii tă-tăului radeau fericiți. Gabriela frământa mâinile, strângea gura, încrețea fruntea:

— Eu nu spun. Am fost cu-minte, mi se cuvine darul. Dacă vrea să-mi-l dea... bine.

Scriitorul surăda trist, măn-găia fruntea înaltă a copilei și se spunea el — în locul fetei dragi — o poezie.

— Eu nu vreau așa, protesta ea.

— Așa trebuie. Așa vrea Moș-Crăciun.

— Cine e el, să vrea?
— E trimisul lui Dumnezeu.
— E mai mare decât tine?
— Da.

Prieteni primeau și ei țigări, cărți, câte o cravată. Bunicii, o măturie de dragoste din partea celor tineri.

După împărțirea surprizeilor, cei mici plecară pe la casele lor, iar fetele scriitorului mai zăbo-veau în preajma pomului, până când, trimise cu sîn la culcare.



cap mărginit atacă o problemă metafizică, — și dragostea e o astfel de problemă! — și să ne liberăm de pretenții false. Să nu-i cerem scriitorului și poetului să ne dea literatură distractivă „autentică” în afară de cazul că vorba „autentică” e înțelesă ca atare, adică drept „veritabilă”.

Deseri însă e confundată cu istoria, pedagogia, morala, cultura, — lucruri ce sunt folosite și despre cari știm unde le putem găsi, pe cari însă nu le căutăm într'un roman distractiv al cărui singur scop este să ne odihnescă după oboseala muncă zilnică a datoriei, făcându-ne disponibili pentru viața nouă și viguroasă.”

Cum poate realiza poetul toate acestea? Arătându-ne un petic de pământ — văzut din cer!”

Slăteau stioși în jurul pomului și nu le venea să creadă că bătrânul din altă lume adușese și pentru ei bomboane, bile, păpușe, ciocripi sau căciulițe călduroase.

Ca să-și primească darul, mihații încearu să bălăuge câte o poezie.

Lui George i se făcea milă de sfidiciunea lor, de ochii înlacrimați de teama că n'au să capete pachetul și ruga pe Moș-Crăciun să le dea cadoul și fără... poezie.

Fetele lui: Luca-Raluca, ac-trița de azi — spunea versurile tare, cu îndrăzneală. Ochii tă-tăului radeau fericiți. Gabriela frământa mâinile, strângea gura, încrețea fruntea:

— Eu nu spun. Am fost cu-minte, mi se cuvine darul. Dacă vrea să-mi-l dea... bine.

Scriitorul surăda trist, măn-găia fruntea înaltă a copilei și se spunea el — în locul fetei dragi — o poezie.

— Eu nu vreau așa, protesta ea.

— Așa trebuie. Așa vrea Moș-Crăciun.

— Cine e el, să vrea?
— E trimisul lui Dumnezeu.
— E mai mare decât tine?
— Da.

Prieteni primeau și ei țigări, cărți, câte o cravată. Bunicii, o măturie de dragoste din partea celor tineri.

După împărțirea surprizeilor, cei mici plecară pe la casele lor, iar fetele scriitorului mai zăbo-veau în preajma pomului, până când, trimise cu sîn la culcare.

Slăteau stioși în jurul pomului și nu le venea să creadă că bătrânul din altă lume adușese și pentru ei bomboane, bile, păpușe, ciocripi sau căciulițe călduroase.

Ca să-și primească darul, mihații încearu să bălăuge câte o poezie.

Lui George i se făcea milă de sfidiciunea lor, de ochii înlacrimați de teama că n'au să capete pachetul și ruga pe Moș-Crăciun să le dea cadoul și fără... poezie.

Fetele lui: Luca-Raluca, ac-trița de azi — spunea versurile tare, cu îndrăzneală. Ochii tă-tăului radeau fericiți. Gabriela frământa mâinile, strângea gura, încrețea fruntea:

— Eu nu spun. Am fost cu-minte, mi se cuvine darul. Dacă vrea să-mi-l dea... bine.

Scriitorul surăda trist, măn-găia fruntea înaltă a copilei și se spunea el — în locul fetei dragi — o poezie.

— Eu nu vreau așa, protesta ea.

— Așa trebuie. Așa vrea Moș-Crăciun.

— Cine e el, să vrea?
— E trimisul lui Dumnezeu.
— E mai mare decât tine?
— Da.

Prieteni primeau și ei țigări, cărți, câte o cravată. Bunicii, o măturie de dragoste din partea celor tineri.

După împărțirea surprizeilor, cei mici plecară pe la casele lor, iar fetele scriitorului mai zăbo-veau în preajma pomului, până când, trimise cu sîn la culcare.

ce nea 'dule moș crăciun

CE POT SA SPUN ?

De multă vreme nu mi s'a întâmplat să fiu mai incurcat decât în clipa în care am început să scriu aceste rânduri, care vor trebui să fie un fel de reportaj fantazist și ocazional. Am destule motive ca să mă simt incurcat. În primul rând, literatura ocazională îmi inspiră cu mult prea puțin încredere ca să pot să mă apuc să-i cânt în strună. Știu epoci că prea puțini sunt cetătorii care își iau ostenela să frunzărească paginile festive, pline de proze ocazionale. Eu n'am să scriu însă ceva ocazional, ci am să trag din viața acestor tîntu care amintesc de întîile pagini de abecedar, așa cum mi l'am tras mie însumi. Păcălesc, păcălindu-mă, cu nădejdea că poetul dumneavoastră și prietenul meu, Traian Lalescu, va spune într'adevăr ceva potrivit și în notă.



CU TRAISTA GOALĂ



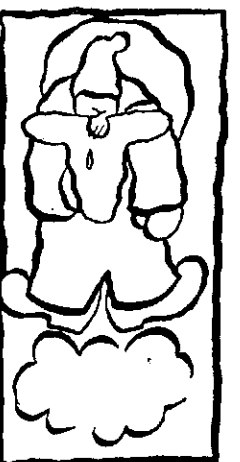
...Dar, totuși. Mie Moș Crăciun nu-mi va aduce nimic. Aud de undeva de departe căntec de stea, căntec grăbit și monoton de copii din Scheia Brașovului și știu că atunci Moș Crăciun îmi aduce ceva întotdeauna câte ceva. Anul trecut, de pildă, mi-a adus nădejdea și lumina. L-am văzut, sau l-am bănuțit, așa cum nici la cinci ani nu mi s'a întâmplat, furisându-se

din odaia mea și lăsând în urmă o dără de cer, pe urma căreia m'am strecurat, ca să-mi aflu drumul vieții pe care îl calc astăzi, cu sufletul ceva mai greu, dar cu fruntea mai ridicată. Până acuma, Moș Crăciun nu m'a uitat niciodată. L-am întâmpinat cu smerenie, dar și cu nerăbdare, împrumutându-mi pentru o clipă inima pe care o purtam la patru ani, și mă ogîndeam la luminile pomului de Crăciun. Acum însă, am rămas singur cu obsesiile mele. Mă gândesc că în zilele de sărbători, în anul acesta de jertfă și de înălțare, când omul la om trage, și când inimile vor veni să se caute mai aprig decât oricând, mă gândesc că e mai bine să mă încui între cei patru pereți ai odăii, sărbătorind singur tot ceea ce n'am de sărbătorit cu alții. Moș Crăciun mi-a adus singurătatea, pe care chiar dacă n'o vreau cu totul, o bănușesc și o accept, pentru că un dar nu se cântărește, ci se primește...

Nu știu câți vor fi aceia care vor înțelege tălcul deplin al acestor cuvinte, dar mă gândesc la cei, unul sau doi, care întîlnindu-mă în clipa lor de tăcere, vor ști că mai sunt mari și mici tragedii care nu se consumă în vis și care așteaptă un Moș Crăciun, fie el chiar fără traistă, dar cu inima deschisă spre toate nemărturisitele dureri ale lumii.

PRETEXTE

„Ce ne-aduce Moș Crăciun“ e un foarte tentant titlu pentru o improvizație reportericească și literară. O fi. L-am ales cu bătaie de cap, l-am gândit în fel și chip și-mi dau seama în clipa în care scriu aceste rânduri, că fiecare om ar putea să vă spună altceva, nu flîndcă vede altceva, ci numai flîndcă știe să mintă mai frumos. Dar tu, cetitorul meu, vrei tu să te mint, redându-ți sensibilitatea cu apă de flori, ca să strănuți lacrimogen și admirativ, feliicitându-mă pentru turul de forță? Chiar dacă ai să vrei, eu n'am să mai pot!



Ți-ar spune Ionel Teodoreanu despre cozonați, alivenci, zăpadă și caiși, ți-ar spune despre năut, icre negre, zurgălăi și cocă, ar fi evocator și frumos.

Ți-ar spune Crevedia despre Vasea lui nămețită, despre borș și sarmale, despre glorie și Ingeri. O, toți maestrilor scriului nostru românesc ar avea să-ți spună ceva, toți ar povesti despre un Moș Crăciun, pe care dintr'odată l'ai vedea în față, crescând din ce în ce mai mult, până când ar dispărea. Și-atunci, abia atunci ai vedea că nici acest Moș Crăciun nu ți-a adus nimic. Nici cel puțin pe stine însuși!

Dar stau și mă întreb: oare n'ar avea acest ciudat aducător de bucurii ce să împartă la oameni? Zurgălăi, păpuși, cârți, albume, rochițe și trâmbiți, la cei mici. Dar nouă, celor rare de teama dărilor și a mahnirii ne aducem noi înșine dărilor, ar avea totuși ce să ne dea: omenia, credința, liniștea, odihna și dragostea.

O, Moș Crăciun, eu nu știu ce-al să le aduci lor, și de aceea nici nu îndrăznesc s'o scriu. Dar dacă vrei ca drumul tău să fie ceva mai ușor, încarcă de astă dată traista cu aceste abstracțiuni și printre fulgii puri de zăpadă care fac atât de bine unui cadru sărbătoresc,

imprăstie-le printre toți neomenoșii, necredincioșii, neliniștiții, neodihniții și neîndrăgostiții, care se sbat fără a ști că liniștea lor nu e altceva decât căutare și zădărnice găunoasă.

ȘI POESIA...

Mai etern lucru decât NICIODATĂ și NIMIC, nu este decât poezia. Nu mă gândesc aici la bisericuțe sau la catalogări, pentru că pe zi ce trece îmi place să cred mai mult că acela care știe să trăiască marea taină, fără hotare și fără ranchiune camaraderesti, este și poetul zilei de mâine și al lui totdeauna, poetul pe care l'am vrut și îl vreau.

Poesia e sărbătoare și deacea sărbătoare e în fiecare zi, chiar dacă n'are roșu în calendar. Noi nu trăim după calendar, pentru că mai frumos cad filele lui, cad joile toamnei și spiciele verii, frunțile oamenilor și lacrimile îndrăgostiților. Din an în an, triști dar încrezători, trecem din sărbătoare în sărbătoare, oficiind întru poezie, săraci dar bogăți, umiliți dar trufași. E o linie de conduită care nu se învață, ci se trăiește.

Moș Crăciune, dar ai putea fi de folos și poezilor, prietenilor mei, aducându-le la toți câte ceva, pentru că fiecare din ei are nevoie. Iată, transcriu dintr'un carnet intim și te rog să iei act, dacă nu pentru anul acesta, pentru la anul și la mulți ani: — lui Traian Lalescu, hârtie pentru un volum de poeme și-o pălărie,

— lui Dimitrie Stelaru, o sobă de teracotă pentru anticăria sa,

— lui Ion Th. Ilea, o „întoarcere“ cu ediții multe, dar definitivă, și așa mai departe. Glumesc și nu glumesc. Am asupra mea un calastif, în care mi-a plăcut să însemn toate lichelele, inconsecvențele, semnele de frăție și de camaraderie, pe care le-am întîlnit pe drumul meu între oameni. Știu destul de bine ce li se cuvine și știu și mai bine ce așteaptă fiecare din ei. Deaceia, iubitul meu Moș Crăciun, dă-mi un telefon la numărul 3-3-10 și am să-ți comunic, dacă te interesează, o listă destul de bogată. Oricum, dacă m'ai sărit la catalog, nu-i uita pe ceilalți. Fii generos cum nu pot fi ei!

E NUMAI UN VIS

Dar timpul gonește de zor. Mă gândesc la cele câteva cartonase cu urări pe care am să le aflui ca de obicei pe masa mea de lucru de la redacție, sau în cutia de acasă. Mă gândesc la cei ce se gândesc la mine cel ce sunt, nu la cel ce-aș fi putut să fiu. Generos ca uitarea, un vânt vine de undeva și aruncă pulbere și cenușe peste tot ce-ar putea fi bun și frumos. Oare tot Moș Crăciun să fi adus și furtuna aceasta?

Stau la fereastră și mă uit pe stradă, cu inima departe de mine, acolo unde piciorul meu nu poate să pătrundă. Obosit și flămând, mai flămând decât toți flămânzii lumii, după ce m'au mistuit atâtea focuri și m'au devorat atâtea întrebări, nu-mi mai rămâne altceva de făcut, decât să mă sui pe cel mai înalt creneț al cetății și să-mi spun zăbind: „Aștept!“

Și, cine știe, așa cum fragmentele aceste scrise în noaptea geroasă n'ar fi așteptat niciodată, Moș Crăciun îmi va aduce bucuria de-a mă afla pentru o clipă acolo unde cu inima am fost, dar de astădată cu piciorul. Și piciorul meu, călcând pe nori, va sparge stelele într'un nevăzut pom de Crăciun, pentru mulțumirea de-a le auzi cum pocnesc și se sting.

Atunci poate că am să-mi spun: e numai atât...

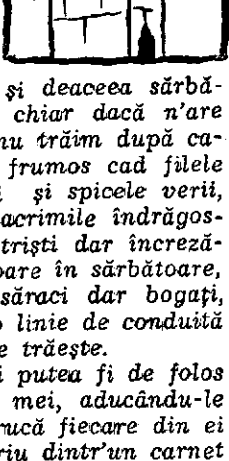
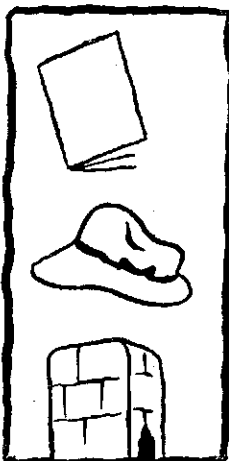
UNDE-S FLORILE DALBE ?

Și o să umble copiii cu steaua și'n case o să pălpăie lumânări. Vor crede și cei ce n'au putut crede, pentru că așemenea unei ape care duce tot ce întîlnește în calea ei, unanima credință leagă suflet de suflet dincolo de văltoiri și de rele.

Ai să mă întreb, cetitorule, precum spune titlul acestor rânduri: „Ce ne-aduce Moș Crăciun“, dar cu rușine eu n'am să-ți pot răspunde nimic. N'am să-ți spun nici un basm, n'am să-ți fac nici o urare, n'o să a-prind nici lumânarea în steaua mea de hârtie colorată, cu care vreau să luminez universul.

Ci am să tac, așa cum numai singuraticii și nebulni mai știu. Crăciunul meu nu va fi acela al dumitale, pentru că pe mine Moș Crăciun nu m'a trecut în carnet. Mi-a spus-o secretarul său particular și n'am putut să mă mir în deajuns de lucrul acesta, pentru că după câte știu eu, am fost destul de cumințe într'un an răsvărit. Cumințe?

Imi vine să râd! Am început să mă scuz și să mă laud, pentru că îmi dau



seama că numai mie mi se cade să fac acest lucru. Îl fac însă cu jumătate de voce, ca să nu m'audă Moșul și nici acei cărora, robotindu-le cu brațul și cu gândul, viu astăzi să le întorc sudalma pe tăcute, îmbrăcând-o fără amăreli și fără răutate, într'un colind nou, care nici eu „Florile dalbe“ nu aduce, nici eu „Astăzi s'a născut“, pentru că din muzica aceasta sușoțită, proștii și găunoșii n'au a se înfrupta. Șoapta mea e mai puțin decât mllogul lor cânt căciulit și Moș Crăciun va avea grije să le-aducă o cutie de chibrituri, ca să-și lumineze besnele și să cânte numai la case mari, acolo unde bemolii își au ca răsplătă câte un covrig și diezii câte un franc ruginit.

Eu nu știu ce-i azurul... Aur, smirnă și tămâie.

LA REVEDERE, MOȘ CRĂCIUN !...

Iubite domnule cetitor și stimată domnișoară!

Ași așteptat poate un amplu reportaj. V'ar fi plăcut să vă spun cât costă șunca, v'ar fi amuzat să aflați ce va face de sărbători vedeta cutare cu dăruirile pe care i le-a adus Moș Crăciun. V'ar fi plăcut să vă știu pe plac, cum s'ar zice. Dar și așa cum am fost, nu mă îndoișesc că tot vă sunt! Ne cunoaștem de-atîta vreme, încât mi se pare că sunteți gata să înțelegeți cât de puțin (cât veți putea) răndurile aceste care au spus mai mult decât un



TAIFAS

Să nu fim chiar atât de pesimiști, prietene Ștefan Baciu!

O fi avînd el, Moș Crăciun, mustăți și barbă de vată, cari, zădărnice, încearcă să acopere trăsăturile casierului, ce la fiecare chenzină din leafă, nu uită să oprească aconturile, pe cari siliiți de împrejurări, le-am luat. Și o mai fi semnând el cu băcanul care ne dă zahăr și huliță pentru cozonați, numai în schimbul bonurilor dela cartell.

Și totuși, să nu vedem totul în negru, prietene.

Moș Crăciun are barbă și mustăți albe, și o căciulă jughiuată, ca neaua proaspătă de abă.

— „Sărui mîna, Moș Crăciun“.

Teama fericită a copilăriei ni s'a pîtit iar, huliț sfios, în inimă.

Tic! Tic! Tic!

— „Ce ne-ai adus, Moș Crăciun?“

Glas sfîtos de moșneag cumsecade, ne răspunde:

— „Tot ce e frumos și bun!“

— „Unde vezi tu, frumusețe, Moș Crăciune? Mi s'au tocit pingelele la pantofi, Moș Crăciune, și Chiri-ș, cismarul meu, s'a acusca ca în pămînt. Unde-au fugit jucăriile copilăriei, moșule alb?“

— „Uită-te în vitrinele prăvăliilor, nepoate!“

— „Dar bine, bătrînule naiv ca o poză dintr'o carte cu povești, sunt frumoase jucăriile din vitrinele luminate cu neon. Dar o minunăție de-acolo costă acum cât costa pe vremuri chiria unei camere pe un an întreg. Nu sunt bogat, Moș Crăciune!“

— „Zi, așd: nu ești bogat? Dar unde ți-ai uitat tolba cu vise, nepoate?“

COLIND

Gârbovit cătun
Nopti de 'nșheț priveghe.
Noptile cadun
Cerule sub zeghe.

Strîns sub cerul dac
Vîntul hun mi-l paște,
Gârbovit Albac
Nopti de 'nșheț cumoaște.

Zeghe-i și zăbun
Cerule peste țară.
Rancă, vîntul hun
Zi de zi ne-o sară.

Sîngeră-ne, sînger'
Inimă valahă!
Scrîșnete și plînger'
Vîntul hun le 'nșeacă.

Sîngeră-ne sînger'
Inimă moșneacă!
Trîmbiță de înger
Va să crîncinească

C'a trecut sub lună
Nour de furtună
Că trecu sub seacă
Vifor prin seacă
Gînd lătat d.n țară.

Și-a trecut prin stele
Cîlnchet de ojele
Scîlpăt de prăsele
Fulger printre stele.

Cerule dac svăcn
Fulgere din teacă.
Fulger se trezi
Toată țara dăcă.

Munți creștea sub frunți
Vreacă lor: s'arînuțe
Cu 'ndărjiri de munți
Frunțile de munte.

Prăști sbucnea, sub oști
Dărj, cătătura.
Ură împoșcoacă 'n prăști
— Grunți de spură, — ura.

Munți cărunți, stăpîni
Măndru vă mai șade.
Lung tînjrăți, mătăni
Chîot de Poscade.

Codrule moșneac,
Oaste ești? Dumbravă?
Omu-l pădureac
Frunza-i basarabă.

Scoarță de bușteni
Zăles sub cămașă.
Trunchi de țerģ-oșteni
Inimi sbat sub cocăș.

Codrii de-i cunoști
Oști stejarăi văduși:
Getici taraboști
Vîntul hun l'innăduș.

Cătu-i șesul larg
Vîntul hun atătu-l.
Vîntul hun mi-l sparg
Codrii, și mi-l gătu-l.

**

Răzbumat Albac
Nopti de rod l'imble.
Noaptea, cerul dac
Stele-i crește 'n glie.

Stele când mi-l lae,
Cald bolit, și bun,
Prunculul cătun
Cerule e copac.

Leagăm cerul dac
Noulul Albac.

ION FRUNZETTI

titlu sglobiu și dulce ca o bomboană. Dar titlul e una și miezul e alta.

Ași văzut cum stă povestea cu Moș Crăciun; dăruirile lui au adresanți și legende. Să-l lăsdm să le împartă, pentru că și dumneata și dumneata veți avea parte de ele. Eu însă nu.

Ți-o spun serios, bucurându-mă în glumă.

Ți-o spun cu convingerea că în timp ce dumneata vei ciocni paharele cu unchiul, soacra, nora, verișoara și cumnatul, eu o să desfund o sticlă, de unul singur, ca să prăznuiesc alături de Francis Jammes, André Gide, Jules Renard, Mateiu I. Caragiale, Cocteau și Rilke, pe care Moș Crăciunul anilor trecuți mi i-a adus treptat, ca să nu fiu singur eri și întotdeauna.

Mi se pare că te-am păcălit. Dacă-i așa, fii sigur că acela care-i păcălit în realitate, sunt tot eu. Și bucură-te sărbătorește. Meriți asta, tocmai pentru că nu știi de ce.

ȘTEFAN BACIU

— „Tolbă cu vise, unde ești tolbă cu vise?“

Uhuu! Uhuu! Uhuu!

Glasul meu răsună pe străzile pustii ca în codru.

— „lă cu vise... unde ești?... Uhuu! se încăpățânează să-mi țină isonul, ecoul.

VORBEȘTE-MI, TOLBA !



Imi gădila tîmpanul glas subțire și obraznic:

— „Aici sunt, poetule nerod... Uite-aici!“

M'am întîmîdat ca un nătîng și nu știu ce să răspund. Spun și eu, așa, într'o doară:

— „Bonjour!“

— „Ce te-ai frantuzit, băete? Fugi de aici, că mi-e rușine de tine. Te țil de toate fleacurile — am auzit că ai început să le iei interviewuri la ăia de se scîlămbăie la teatru și cărora le zice ac-

tori — și nu-ți aduci aminte de mine decât când ai nevoie“.

Nu-mi place să fiu insultat. Așa că răspund plin de demnitate:

— „Te rog să fii politicoasă, cucoană! Cine-ți spune întîiu că am nevoie de dumneata?“

— „Ia uitați-vă la el, obraznicul!“ se indignează glasul nevăzut. „Dar cum, crezi că o să treci Crăciunul fără mine? Uți că anul trecut tot la mine ai recurs?“

— „Aoleu! Asta așa e! Au să spună cetitorii că n'am fantezie și că mă repet!“

— „Dar dă-i incolo de cetitorii!“

— Fii puțin mai politicoasă. Uite: Chiar acum te cîtește urul!“

— „Prea bine! O să încerc de acum înmăinte să-mi mășor cuvintele. Mă bine, ai începe însă să scoți visele din mine“.

Mă execut!

U! do! treil!

Asemenea copiilor cari-și fac singuri jucăriile, am scos din tolbă un pumn de călți și câteva carpe. Cu nespusă migală încep să-mi făuresc jucării.

Jucăriile, visele copilăriei.

Iată-mă printre ele, din nou împărat într'o țară de minuni.

Imi vine să opresc trecătorii pe stradă, să-l sgâlțaiu tare și să strig în nădejdea că-mi vor putea înțelege bucuria:

— „Vin sărbătorile, vine Crăciunul!“

MINUNE. MINUNE. MINUNE.



Am un pol în buzunar.

Cumpăr cu el o cutiță cu steluțe.

Aprind un băț lung și cenușii și iată-mă inconjurat de mii de steluțe.

Am ajuns în cer. — „Sărut mîna, tă-tă. Sărut mîna, mamă“.

Zămbetul lor îl simt din nou alături de mine.

— „Mamă, pe care nu te-am cunoscut! Ai înălțat pentru mine, în casa cu odăi mari, casa pe care ca în vis o zăresc, bradul Crăciunului!“

S'au pîtit lacrimile în ochii mei?

Lacrimile bucuriei.

„Ce ne-aduce Moș Crăciun?“

Sunt lung și bleg și simt că flînjelor ce-mi sunt dragi le e rușine să meargă alături de mine. Pantaloniî mi sunt întotdeauna necălțați, iar părul netuns îmi alunecă, ridicol peste urechi.

Nu vreau atîta lumină. Pe mine lumina nu mă îmbrățișează. Mă lovește...

„Ce ne-aduce, Moș Crăciun?“

Tînjesc după lumina palidă din odaia în care flăcările căminului gunguresc un cântec duios.

Sunt singur... sunt singur... sunt...

Și glasul mamei, doar de mine știut îmi șoptește mai departe versurile poeziei:

„Tot ce e frumos și bun!“

Am învățat poezia, mamă!

Moș Crăciun n'o să mă uite.

VIAȚA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE



Clascoanele pot să urle în urma kunganului merod care colindă fără rost străzile.

Am desfăcut tolba cu visuri.

Sunt acolo dăruri pentru mine și pentru cei dragi. Umbra mea nu mai pare atât de caraghioasă, întinsă pe caldarâm. Zace acolo, lângă umbra mea, toată îndoiala pe care-am svărlit-o din mine...

...Și așa, prietene, Ștefan Baciu!

În o viață atât de senină ca visele mele albastre de care-și bat joc critica literari, spunând că n'am talent.

Dar nu trebuie s'o disprețuești, pentru atîta lucru, prietene!

Are și ea demnitatea ei, ce să-i faci?

Ți-e parcă ciudă pe Moș Crăciun că ți-a dăruț singurătatea.

Oare ce dar mai frumos vroiai să-ți dea? Stai cumințe în ungherul tău, prietene! Singurătatea mea îți va ține tovarășie...

Și nu-ți lepăda în nici-un caz zămbetul. Ve! avea nevoie de el, ți-o spune un vechiu și huliț tovarăș de neozăuri și bucurii.

Iată, orașul ne cheamă la superbul și ridicolul lui bal.

Să ne îmbrăcăm haînele de sărbătoare. Să ne lipim zămbetul cu pap în colțul gurii. Prietenii noștri nu trebuie să afle că suntem triști.

Ia-mă de mână, prietene!

Străzile sunt mai sgomotoase ca nici-odată!

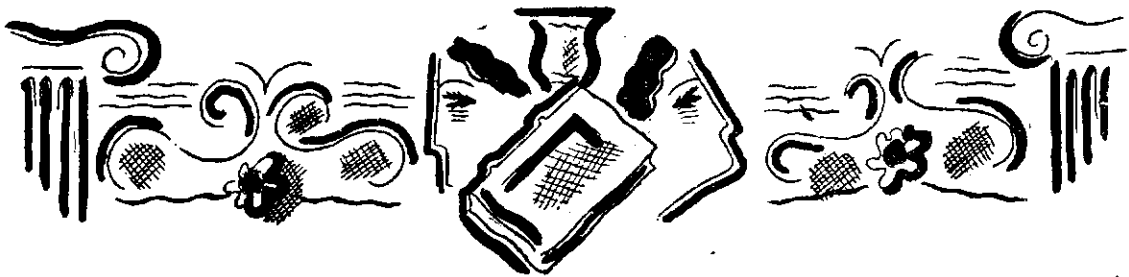
Au venit sărbătorile!

Și noi le întîmpinăm zăbind că doi copii cari au învățat poezia pe dinafară:

„Ce ne-aduce, Moș Crăciun?“

„Tot ce e frumos și bun!“

Tot Cee Frumos și Bun



Cronica literară

Salazar și revoluția în Portugalia de MIRCEA ELIADE (Editura „Gorjan“, București 1942)

Faptul că „un om care — după propria mărturisire — nu se îndelungătează nici cu istoria propriu zisă, nici cu politica“ a izbutit să scrie totuși o carte de istorie politică atât de interesantă și de bine făcută ca lucrul literar, cum este Salazar și revoluția în Portugalia, nu mi se pare ceva neobișnuit. De mirare ar fi fost, cred, ca d. Mircea Eliade să nu fi izbutit. Un scriitor ca d-asa avea șansa — pe care se știe că de mult și-a înțeles-o și favorizat-o singur — să-și cuprindă subiectul într-o perspectivă a înțelegerii și cu o pătrundere intuitivă așa cum nu le sunt date decât rareori celor din apropierea întâmplărilor petrecute la îndemână lor chiar. Îndelungata pregătire cărțurărească și experiența simplu omenească a d-lui Mircea Eliade, adunată sub cele mai diverse orizonturi geografice și morale, i-au alcătuit o fizionomie spirituală nespuse de atrăgătoare — o personalitate receptivă la sugestiile și influențele celor mai variate șanse de a fi într-o mulțime de feluri și de nenumerate ori, fiind totuși ei însuși de fiecare dată. Nu este deci de mirare că Salazar și revoluția în Portugalia, deosebit de aceea că satisface enunțării cuprinse în titlu, mai cuprinde și elementele unor judecăți asupra oamenilor și instituțiilor create de ei în istorie, care merg departe prin puterea de reverberație a sugestiilor ce cuprind.

Capitolul de istorie modernă a Portugaliei, povestit de d. Mircea Eliade, se încadrează astfel, prin semnificație, într-o privire panoramică asupra istoriei, cu aplicări și deducții valabile pentru istoriile locale și ale altor popoare.

Cartea are — slavă Domnului! — toate șansele împrejurării de a fi scrisă de un nespecialist, care și-a pus la un moment dat problema revoluției portugheze și a trăit-o ca atare — ca problemă personală. „Ea, (cartea) — mi se spune în prefață — s'a născut dintr-o nedumerire și a fost scrisă pentru a răspunde la o întrebare, pe care autorul nu obosese să și-o pună de zece ani: este posibilă o revoluție spirituală? Este realizabilă istoricește o revoluție făcută de oameni care cred, înainte de toate, în primatul spiritului?“ Iată termenii în care și formulează d. Mircea Eliade, acest fapt problematic, această experiență sau trăire personală — în fond, un fel de a fi propriu: unul, ca orice altul.

Dar cartea va fi însemnat probabil și pentru autor o șansă, o libertate, libertatea de a spune unor lucruri pe numele lor, fie chiar și cu alte nume, cu numele proprii din istoria portugheză, deși adevăratele nume proprii sunt ale unor realități mai dura-

bile decât fantezele perindate pe scena istoriei politice a republicii extrem-occidentale. Sunt cel puțin două aspecte izbitoare ale istoriei, care se desprind din lectura cărții d-lui Mircea Eliade: este istoria-aventură, cu tot farmacul captivant al îneditului, al neprevăzutului, care atât te prinde în urzeala și culoarea ei locală, pe măsură ce se desfășoară, că l-ai opri pe între-ruptorul inopertun, cu exclamația fainoasă a lecturii: „Vieții lui Isus“ de Renan: „Ne me dites pas la fin“ (așa sunt mai ales capitolele din prima jumătate a cărții, până la intrarea în scena politică a lui Salazar); și este aspectul istoriei-experiență, al întâmplărilor edificatoare rodnice în prevederi, cu semnificații aplicabile și altor stări de lucruri, altor procese politice și sociale în curs, asemănătoare aceluia portughez, deja încheiate. De fapt, cele două aspecte ale istoriei, din „Salazar și revoluția în Portugalia“ se întrepătrund de fiecare dată și se compensează funcțional, accentul căzând, potrivit cu însuși substanța faptică a cărții, la început pe naratiunea unor evenimente în a căror rostogolire în ritm de aventură, a aproape nu e loc decât pentru epical pur, iar în a doua jumătate, pe elaborarea instituțională a unei doctrine de conducere, evident mai puțin spectaculoasă dar negreșit mai hrănitoare și instructivă.

Nu însă mai puțin pasionantă într-un fel și tot atât de vie.

La drept vorbind, abia din momentul în care Oliveira Salazar, asumându-și întreaga răspundere a guvernării dictatoriale inaugurate de președintele Carnona, începe să vadă lucrurile pe terenușul practic, al instituțiilor politice și sociale, principiile revoluției dela 28 Mai 1926, se schițează aspectul discutabil, problematic, parțial de adevărat vie a cărții, — dialogul autorului cu semnificațiile revoluției spirituale pe care le desprinde. E momentul în care și cetitorul e solicitat, e somat chiar să se angajeze pe răspundere proprie, în discuție.

Dacă n'am fi chiar noi actorii acestui spectacol pe care-l trăim,



lăuându-l prea în serios, am fi poate mai sensibil la comicul imens și la infinita ironie involuntară a unor prilejuri din viață. Istoria e atât de mult domeniul neprevăzutului, al celor mai neașteptate întorsături de soartă, încât nimic nu poate egala în savoare, farsele pe care ea le improvizează, cu o nesecată fantezie. Ca de pildă, într-o împrejurare povestită de d. Mircea Eliade, când, la răspândirea știrii despre abdicarea ultimului rege portughez și instaurarea Republicii — „manifestația pregătită pentru slăvirea Monarhiei s'a transformat repede într-o manifestație republicană; aceleași corteji, același public, străbat într'un delirant entuziasm străzile orașului, aclamând Republica și pe conducătorii ei...“ Altfel, instigatorul unuia din nenumăratele revoluții lusitane, după ce stabilește în mare tăină, cu un general partizan, gara de unde se va imbarca, amănuntele itinerariului și orașul din nordul Portugaliei unde urma să proclame revoluția, află la cafeana, o jumătate de oră după ce se despărțiseră, dela un binevoitor discret, vare-l ta decoparte, toate cele de mai înainte, dacă nu chiar și cu adăosul câtorva precizări inedite.

Peisajele morale abundă. Iată unul memorabil, cu atâtă măiestrie zugrăvit în culoarea locală a moravurilor politice respective: „Încât o clipă nu ne-am putea îndoi de autenticitatea sa lusitană. E vorba de schimbările intervenite în fizionomia politică a Portugaliei, odată cu lovitură de stat care a dus la înălțarea monarhiei...“ „Încă din primele zile ale republicii, odată cu persecuțiile religioase, apăruseră celelalte simptome specifice revoluției buruitoare: discursurile, martiri și „convertiții“...“

Apoi, d. Mircea Eliade reproduce următorul citat, după un istoric portughez: „Zi și noapte ministerele sunt tixite de pretenții care și povestesc serviciile pe care le-au prestat și martirajul atroc pe care l-au suferit. Se grămădesc munți de petiții, și toți s'au bătut la Rotonda... Lista apărătorilor autentici ai încercărilor republicane ar fi dat un număr de două ori mai mare ca al populației Portugaliei...“ În zărele din Lisabona și provincie apar neîntrerupt scrieri în care eroi ignorați și martiri uitați își dau la lumină autobiografia și cer guvernului Republicii să nu-i uite.

Pe fundalul agitat al vieții publice și politice lusitane se desprinde cu un relief moral de neuitat figura profesorului dela Coimbra, Oliveira Salazar, ajuns în scurtă vreme dela intrarea sa în cabinetul generalului Carmo-

na, ce ministru al finanțelor, conducătorul destinelor statului portughez. Trăsăturile lui morale sunt accentuate într'un contrast izbitor cu ale celorlalți. Istoriograful român folosește, oridecâteori ni-l înfățișează negație „nu“ și „nici“, spre a sublinia tocmai acest contrast care-l singularizează:

„Oliveira Salazar a avut o adolescență ponderată, așa cum avusesse „ponderată copilaria și cum va avea o tinerețe ponderată. Nici o îndoaială nu era prea tare pentruca să-i turbure credința. Nici o criză nu dura prea mult ca să-i zădărnicească echilibrul. Iubea cartea, pentruca știa că atât inteligența cât și geniul sunt daruri ale lui Dumnezeu. Nu și-a însușit niciodată duritatea și întransigența acestuia care se trezește urand frumusețea și desprețind cultura pentruca se teme să nu-l depărteze de Dumnezeu. Oliveira Salazar nu are structura masivului tragic, diabolic, care se sbete între contrarii, care respinge întreg Universul formelor în setea lui de absolut. Totul în el este ponderat, echilibrat, sănătos, firesc.“

Politica lui Salazar este aceea a bunului simț — după propria caracterizare — și a lucrului bine făcut oricât ar fi el de mărunț, edică a proporționării măzuințelor cu puterile înfăptuitoare, respingând cu hotărîre planurile mărețe, oricât de măgulitoare pentru orgoliul național — „atât de grandioase și atât de vaste încât ne risipeam toată energia ca să le admirăm și nu ne mai rămăneau „forțe“ ca să le realizăm“. Ideologiile cele mai generoase au rămas fără efect atunci când valoarea celor chemați să se aplice s'a dovedit sub ceea ce numea Salazar „media cea mai ridicată a calităților umane“, pe care el o cerea dela un adevărat șef al Statului, călăuză națiunii, responsabil pentru destinele sale.“

Opera politică a lui Salazar s'a impus cu puterea prestigiului de care se bucură întotdeauna lucrul izbutit pe măsura gândului întreg. Frumusețea morală a exemplului pe care îl propune patriotismul înțelept al acestui dictator cărturar și creștin n'a putut fi întinută nici chiar de adversarii regimului. Impotriva criticilor de tot felul, argumenta hotărîtoare sunt rezultatele pozitive ale unei politici cinstei: fâșșe, în văzul și spre binele comunității portugheze.

Sugestiile cărții d-lui Mircea Eliade sunt nestăruite, acestea de psihologie individuală și social-politică mergând cel mai departe. E una din cele mai bune cărți ale anului acesta și una din cele mai hrănitore lecturi pe care le poate face cine își prețuiește timpul.

MIHAI NICULESCU

EDITURA CONTEMPORANA

a tipărit în cursul acestei luni un număr de cărți pe care, din lipsă de spațiu, ne mărginim să le anunțăm deocamdată.

„Întoarcere“ de Ion Th. Ilea; „Adio, Domnule Chipșă“ de James Hilton; „Dragoste în furtună“ de Th. Rășcanu; „Karelină“ de Van der Meersch; „Doamna din Malacca“ de Francis de Croisset, precum și noule ediții din „Casa de lut“ de Pearle Buck (ed. III) și „Mătânșile“ de Florence Barclay (ed. IX).

In numărul trecut al revistei noastre, și ca printr'o întâmplare, aproape, foarte aproape de aceste cântece noi, un camarad care încăleca modest C. M., vestea moartea eroică a celui ce a fost poetul Dumitru Olariu. Undeva departe, pe crestele înzăpezite ale Caucazului, frațele acesta intru vis a căzut pentru a nu se mai ridica niciodată, și acum doarme sub o cruce și-o cască, în ci-mitirul eroilor. Așadar, încă unul, se va spune. Și dacă scriem aici, tocmai aici, despre Dumitru Olariu, o facem fiindcă lucrul acesta își are tălcul.

Nu nu l-am cunoscut. Îi citeam și-l urmăream însă de



MELODIE

Acum, că niciodată mâna ta N'a însemnat un fuvni mai aproape De mare, cum a obosit pe clape, Sfârși-vom îndumnezeiți așa ?

Ori vom simți pe malurile sfinte Cum însuși Creatorul revărsat, Va poposi o clipă, înainte De-a năruir aripa ce ne-a dat.

(Din „Crângurile Cerului“).

DUMITRU OLARIU

In stații prizărite

In stații prizărite sub largul zălei sbor — intrând în nu știu-a căteia categorie mică — vin trenuri care numai tăcerile despicio și pier în ceea zăre cu vetele lor...

Încolo numai trenuri cu rost mai pământean, de stau domoale n liniști trăgând a veșnicie și nu se strâng mai multe și stația se mbie mai mult singură tăie'n mișc de moian.

La șuier de departe spintecător și scurt — de mai tresare timpul cel așpit de-a-pururi; iar muzica de clopot îi leagă în azururi... Dar pacea nu mai moare de-atăta sărbadă jur.

Și stațiile mute'n egalul viitor tovarășe cu locul căzut lor din ursită — au viața visătoare spre toate deșgrădită și totuși mulțumită de seama tuturor...

M. HARU

MORȚII

Nebună alerg pe urma pașilor tăi, sună pământul a gol și noaptea miroase a vrajă. Din vârful fiecărei frunze îmi picură'n urechi numele tău. Și primăvara asta mi-a așternut ofranda florilor de salcâm pe alee, ca să-mi arate drumul : cale lactee să te găsească printre astre. Sub bolți de biserică mă chemi cu priviri sticloase cântate : Te regădesc în cristalul oglinzii și'n rugă și'n vis. Te simt în mine undeva și totuși te caut hipnotic.

ELENA DIACONU



In loc să al tu pe Stanca pe conștiință, te-ai fi avut eu pe tine... Și ca și cum proprietarul conacului n'ar fi spus destul, judecătorul mai adăogă și el ceva :

— Vedeți, domnule deputat... Eu, deși nu sunt de cât un simplu judecător le sat, cunosc totuși pe țărani mai bine ca dv., care sunteți reprezentantul lor în parlament...

Tudorică Surceleanu se lăsa bătut, cu grația unei femei frumoase, oare se lasă cucerită prin „rîcoche“.

Discuția totuși, continuă foarte animată până spre sfârșitul mesei, când proprietarul conacului propuse să se golească câte un p-bar de sampanie în cinstea nevestei cantonierului.

Unul dintre invitați, care nu avusese încă ocazia să cunoască pe Stanca, reclamă prezența eroinei, la masă. Asistența, în unanimitate, aprobă propunerea cu aplauze prelungite. Singur Tudorică se mărgini să ap'au de mai mult de formă, discret, dar totuși vizibil.

Argatul însă, care fusese trimis cu droșca la canton, se întorse cu ea goală. Căsișe cantonul încaut cu lacăt pe dinafară, iar pe Stanca n'căeri. Cantonierul care fusese descoperit la „cărțuma din șosea“ cu cheia la el, explică argatului că Stanca nu mai avea nevoie de cheie, fiindcă dispăruse de acasă fără urmă...

Fără urmă ?... Vorbă să fie !... S'o creadă cantonierul și ceilalți cățiva naivi, care nu văzuseră în Stanca decât o simplă „tranca-fleanca“, p'as-muirea unei femei, bună numai pentru distracția ramo:itului ei de bărbat și b'azăților bucureșteni dela conac.

Până atunci, Stanca nu fusese decât sculptura modelată în lut a unui autor anonim. Un adevărat amator de artă însă se hotărîse să-și toarne după modelul ei în lut un exemplar în bronz. Și Stanca, în noua ei ipostază, p'ecese la oraș... Visul ei de aur !... Dar, bineînțeles, nu plecase singură. Plecase cu cel care o turnase în bronz..., cu subprefectul plășii, care fusese numit director al prefecturii de județ.

Stanca dar nu putea fi sărbătorită decât în lipsă, așa cum de altfel se sărbătorește sfintele din calendar. Deși însă lipsă ca și ele, Stanca părea totuși de față. De data asta, Stanca „tranca fleanca“ se coborise, nevăzută parcă, în mijlocul comensilor.

Numele nevestei cantonierului tamburina s'gomdoș pe buzele tuturor. Numele aspru al femeii cu trup mlădos se topise parcă în lichidul înțepător la limbă, pe care fiecare îl sorbea cu voluptatea unui adevărat sărut. Și Stanca era parcă pentru prima dată în viața ei sărutată cu adevărat, sărutată cu forța, sărutată în același timp de odată de șapte bucureșteni care, deși oameni de lume, fuseseră cu toți niște oameni „prost crescuți“, fiindcă nici unul din ei nu-și vinuse promisiunea s'o ducă la București.

Și în timp ce tot satul vîna de noua năzdrăvnică a nevestei cantonierului, femeile își făceau cruce ca au scăpat de Stanca iar bărbatu-său re-peta ca de obicei ceea ce făcuse toată viața. La „cărțuma din șosea“ cantonierul generos, senin și absent, se cinstea cu același țoi de țuică de prune cu șeful de jandarmi, învătătorul, pădurarul, postașul și alți cățiva salariați ai Statului ca și el.

ION MINULESCU

Nevasta cantonierului

(Urmare din pagina I-a)

Pe măsură ce judecătorul continua să vorbească, Tudorică se simțea parcă gădilat pe gâtje de o băutură răcoritoare.

„Gentii băiat, judecătorul ăsta, se gândia el. Nici nu m'ăși fi așteptat dela un simplu magistrat de sat... Am să-i mulțumesc de îndată ce voi da ochi cu el.“

Vocea cantonierului însă, care se simțea obligat să încheie el discuția, îi tăie brusc plăcerea de a mai savura pledoaria judecătorului, care de data asta făcea pe apărătorul din oficiu al lui Tudorică.

— Ba, deputatul jandarmilor care l-au votat, domnule judecător... Nu deputatul meu... Că eu am votat pe cel care m'au făcut cantonier acum 30 de ani... că pâinea cea de toate zilele, de atunci și până acum dela ei o am, nu dela ăștia care mi-au înjumătățit-o !.

Tudorică Surceleanu socoti că nu mai era nevoie să asculte și ce-ar mai fi putut urma. Începu deci să se retragă încet și deandartate, până ce, la un moment dat făc, „stânga imprevjur“, respirând încântat că în lipsa lui judecătorul făcuse exact ceea ce era hotărît să facă și el, dacă ar fi sosit la timp. Salvase vicleșă nevestei cantonierului, care tocmai eșise în curte să soată epă proaspătă din fântână... Probabil, voia să servească judecătorului o dulceață de corcodușe galbene, specialitatea locului.

Tudorică se mulțumi dar să-și steargă fruntea de sudoare și s'o pornească înapoi spre conac, fără să-și mai întoarcă ochii înapoi de teamă să nu se prefacă în stană de sare, ca nevasta lui Loth.

Câteva zile după aceea, la conac avu loc un dejun la care împreună cu judecătorul mai fuseseră invitate și alte mici oficialități de prin împrejurimi. După golirea primelor pahare de vin, discuția celor petrecute cu câteva zile în urmă, se deschise așa, chiar din senin și, bine înțeles, fără nicio intenție rea.

Proprietarul conacului începuse prin a mulțumi judecătorului pentru ingenozitatea cu care îl scăpase de consecințele unui eventual „fapt divers“ senzațional. Revolverul cu pricina promitea să devină unul din cele mai prețioase obiecte din colecțiile istorice ale conacului.

Tudorică Surceleanu, care până atunci se ferise să ia parte la discuțiile, riscă totuși o întrebare naivă, ale cărei consecințe probabil nu le bănuise :

— Dar dv. erați armat, domnule judecător ? — A, nu domnule deputat... Eram cu mâinile goale... — Și nu v'a fost frică ? — Judecătorul surăse, ca și cum i s'ar fi făcut o intervenție de sus, în tr'un proces delicat.

— Dacă mi-ar fi frică de țărani, n'ăși mai face pe judecătorul la țară. Așa face pe dracul în patru să fii mutat la oraș, unde cei puțin frica unui magistrat este justificată. Aci la sat însă, țăranilor trebuie să le fie frică de mine, nu mie de ei !...

— Tudorică își deplasa sprâncenele și colțul buzelor în formă de admirație sincera și sponana.

— Bravo, domnule judecător !... Mare curaj !... Am să pun pe lângă ministrul justiției un cuvânt om pentru dv.

Judecătorul se rumeni la obraji ca o fată mare.

— Vă mulțumesc, domnule deputat. Numai că deocamdată mă simt destul de bine și aici unde ma aflu...

Unul din invitați exclamă ironic :

— Cred și eu !... Cu așa proprietar de conac și cu așa nevastă de cantonier, cuț dracu nu i-ar oai veni ?...

Tudorică tresări ca de ocoze, ori de câte ori avea o nedumerire.

Abia acum începuse să banuiască și el motivele pentru care judecătorul se grăbise să ajungă la conac înainte lui și a canonierului. Iosăș, Tudorică rețea discuția care în urma intervenției învătătorului, părea oarecum delicată pentru judecător.

— Ba eu va spun drept, domnule judecător... Eu eram înarmat... Eu, pentru nimic în lume n'ăși fi p'ecat de-a conac, cu mâinile goale.

— Ar fi fost de prisos, domnule deputat... Nu vorbesc ce cazul meu, care, întămpător, reușim să sosesc înaintea cantonierului și deci să nu mai am nevoie de revolver, fiindcă adevărat revolver era chiar persoana mea... Dar de cazul dv., care chiar cu revolverul în mână, dacă ați fi sosit tot ca și de data asta, adică după cantonier, n'ăși mai n găsit în țafa dv. decât un cadavru... Cu siguranță...

Tudorică tresări pentru a doua oară în cusul dejunului. De data asta însă, tresări conștient, ca și cum crima s'ar fi săvârșit și vinovatul ar fi fost el.

— Apropos, domnule judecător... Dar dv. cum ați reușit să sosiți înaintea noastră ?

— Foarte ușor... Eu am plecat dela judecătorie călare.

Tudorică tresări pentru a treia oară.

— Călare !... chiar călare ?

— Bine înțeles... Călare ca Mihai Viteazul din piața Universității.

— Dar dv., de unde știți să călăriți ?

— Am făcut stagiul miliții la roșiori... Dar chiar dacă n'ăși fi știut să călăresc, eu tot călare aș fi p'lecat, fiindcă știam că la țară, numai așa se poate scurta „o bătae de pușcă“.

De data asta, Tudorică se mulțumi numai să se bată cu palma pe frunte.

— Adevărat, domnilor !... Simplu, ca oul lui Columb... Cum nu m'am gândit și eu să încaț !... un cal... Că doar în grajd, slavă Domnului, se gă-seau destui cai de călărie !...

De data asta, cel care găsi de cuviință să interviev și el în discuție fusese chiar proprietarul conacului.

— Atât mi-ar mai fi trebuit !... Dacă te-ai fi trântit calul pe drum ?...

nevesta cantonierului

- nuvelă inedită -

de ION MINULESCU

Din poarta conacului boeresc și până în bariera cantonului unde șoseaua națională se întretaie cu calea ferată, să tot fie „o bătae de pușcă”. Așa se spune prin partea locului, unde distanța nu se măsoară după sistemul metric. Numai că la țară „o bătae de pușcă” nu știu niciodată cât este de lungă. Știi numai de unde începe, dar nu știu și unde se sfârșește. Depinde de calibrul puștei, de imaginația informatorului și mai ales de piciorarele drumețului interesat. Pentru drumeții localnici, „o bătae de pușcă” este un nimica tot. Pentru cei de la oraș însă, ea este ceva mai mult. Poate chiar „o bătae de tun cu tragere lungă”.

Constatarea aceasta o face pentru prima dată în viața sa Tudorică Surceleanu, care deși ograbă de țaran, nu-și totose țâpile până atunci decât pe calea Victoriei și pe șoseaua Kiseleff. Unei șosele naționale, deabia acum îi venise rândul. Și-ar fi putut să aștepte ea mult și bine, dacă întâmplător, de data asta, Tudorică n-ar fi fost nevoită să pornească la drum pe șoseaua națională, forțat de împrejurări și nu de bună voință.

Pornise glonț, ca după un semnal de alarmă. Dar glonțul odată pornit, este bun pornit... Nu se mai uită înapoi... La fel pornise și Tudorică de la conac spre canton, unde era hotărât să ajungă cu orice preț, dacă nu mai înainte, cel puțin în același timp cu cantonierul, care pe aceeași șosea națională pornise și el, tot delata același conac spre același canton. Cantonierul însă pornise câteva minute înaintea lui Tudorică...

De altfel, nici n-ar fi putut porni decât așa, deoarece nici Tudorică nu cunoștea pe cantonier, nici cantonierul nu cunoștea pe Tudorică.

În schimb, amândoi cunoșteau tot așa de bine pe altcineva. Cunoștea pe Stanca... Stanca poreclită „Tranca-fleanca”, Stanca nevesta cantonierului... Stanca, femeie buclucăse, care risca să fie împușcată de bărbatu-său, dacă Tudorică n-ar fi reușit să șosească la timp, ca să împiedice desnodământul tragic al unui acces de gelozie rustică, al cărui autor moral, era chiar el.

Cantonul, deci, nu era decât paravanul țintei spre care în momentele acelea, cei doi drumeți își frământau deopotrivă și piciorarele și sufletele... Păcat numai că prin partea locului nu se găsea nimeni să cronometreze viteza amurului propriu sportiv al acestor doi concurenți improvizati de fatalitate și de dragul femeii, căreia deocamdată, nu i se putuse dovedi încă, nici vinovăția, nici inocența.

Iată soarta femeii care comise imprudența să se balanseze între doi bărbați, nu pe furie, după cum permite legea, ci în văzul tuturor — delict de cea mai revoltătoare imoralitate. Căzuse victimă ca și Christos, răstignit între doi tâlhari. Și acum, soarta femeii buclucăse de la canton se încadra în mod fatal și evanghelic între două intenții diferite și două sentințe nepronunțate încă.

În goana pașilor cu care măsura „bătaea de pușcă” dintre conac și canton, Tudorică își pierduse aproape noțiunea tuturor sfinților. Nu-i mai rămăsese decât puțină memorie, cu care încerca zadarnic să-și recapituleze cele petrecute la conac, câteva zile în urmă, ca să le poată reproduce la nevoie cantonierului, pe care probabil că gurile rele din sat îl informaseră greșit.

Pe nevesta cantonierului o cunoscu pe conacul prietenului său, tot deputat și holtei bucureștine, ca și el, unde Tudorică venea pentru prima dată vara aceea ca să sărbătorească succesul ultimelor alegeri parlamentare și unde Stanca de trei ani de zile obișnuia să vină ca la ea acasă.

Proprietarul conacului o poreclise „Tranca-fleanca”, fiindcă Stanca, deși femeie tânără, durdulie și deșteaptă foc, avea totuși o mîncărime de limbă pe care nu și-o putea potoli decât în somn. Dar Stanca dacă vorbea așa de mult, vorbea numai ca să arate lumii că nu este proastă. Și dacă lumea se lăsa luată la vale, de ce oare n-ar fi vorbit? Dar Stanca vorbea altfel decât toată lumea. Nu vorbea numai cu gura. Mai vorbea și cu ochii. Din gură, este adevărat, nu-i prea ieșeau ei cine știe ce lucruri mari. În schimb însă, din ochii ei șișeau în colaborare cu pleoapele complice, svăneau tot felul de bazaconii, de care să te crucești... Nu vorbea... Să îi jurat că este femeia ventriloagă dela panoramă... Și Stanca vorbea așa cum știa ea să vorbească cu toată lumea la fel. Cu un singur om numai, Stanca nu vorbea aproape niciodată. Cu bărbatu-său. De ce? Fiindcă nevesta-său nu mai găsea ce să-i spună. Și doar ea îi spusese tot ce știuse. Dar ce folos, dacă dela un timp începea cantonierul nu mai pricepea nimic...

Biată Stanca!... Avea ea dreptate când spunea că decât nevestă de cantonier, mai bine văduvă de război!...

Bărbatu-său însă, n'o lua mai niciodată în serios, și aproape zilnic cont nua să facă numai ce știa el. Disparea dela canton, tocmai când îi era lumea mai dragă. Disparea însă nu în interes de serviciu, de-alungul liniei ferate, ci numai din ambiția lui de salariat al statului, să se cinstescă cu câte un țoi de țucă mai mult la „Cărciuma din șosea”, cu șeful jandarmilor, învătătorul, pădurarul, poștașul, și alții salariați ai Statului ca și el. În schimb, cu oamenii de rând nu se amesteca niciodată, cantonierul nu bea decât cu oficialitățile locale.

Iată pentru ce în lipsa lui bărbatu-său dela canton, Stanca venea aproape zilnic la conac să dea raportul ultimelor nouați din sat și să mai capete ceva noulăți dela oraș.

Așa era Stanca, nevesta cantonierului. Dar așa cum era, Stanca reușe să fie „cineva”. În felul ei, era o femeie pe care ai fi putut-o califica cu nota „foarte bine”. Era tot așa de bine înzestrată cu tot ce-i trebuia ca și așa zisea femeii de lume. Numai că adevărata lume nu știu niciodată unde o poți găsi. La oraș, sau la țară?...

Cantonierul, om bătrân, vicios și văduv, o descoperise într-o bună zi stînd pe bariera cantonului, ca pe „Faza dela Cozia” din taboul dela Primărie. Obosit de drum, Stanca se oprise să se odihnească o țară. Și mare nevoie de odihnă trebuie să îi avut sărmana fată, fiindcă așa cum i se arătase cantonierului, Stanca părea o nebună scăpată din balamuc. Cu părul roșcat și văvoi, ca o veveșică, desculță și jerpelită ca vai de ea, cu obraji murdari de praft, de șosea și cu buzele negre de murele pe care le mănca pe drum, Stanca ținea cu gravitate în brațe o boccea cu câteva țoare și o pereche de pantofi scălățai, iar după cele două urechi își așezase stîngărește câte un buchetel de flori de mac.

Plecase de-acasă, dintr-un cătun mai depărtat, gonită de părinți și afurisită de întreaga familie, fiindcă se svonise că păcătuse cu un făcău din sat. Și cum bănuia că ceace i se întâmplase în satul ei natal, s'ar fi putut întâmpla la fel în orice alt sat din România, Stanca se hotărîse să-și ia lumea în cap și să-și încerce norocul la oraș, unde își închipuia că lumea este altfel decât la sat. Idealul ei era deocamdată să intre servitoare la un ofițer ca să încerce să se încure, dacă nu chiar cu el, măcar cu ordonanța lui, care după ce s'ar fi liberat, ar fi luat-o poate de nevestă.

Dar vorba lui moșu-său: „Unde dai și unde crapă”, Stanca umbra după o ordonanță de ofițer și căzuse peste un cantonier C. F. R. Norocul îi ieșise în cale mai înainte să fi ajuns la oraș. Și încă unde? Tămăni în poarta cantonului unde picase ca o pară mălăiață în gura lui năvălească. Norocul ei fusese că în ziua aceea cantonierul nu era numai cu chef, ca de obicei, dar întâmplător mai era și posedat de necurată. Nu este de mirare dar, dacă în starea în care se găsea, nenorocirea acestei copilă nevinovate înduioșase pe cantonier până la lacrimi.

De când rămăsese văduv, cantonierul nu-și mai găsea parcă rost, nici-eră. Nici la canton, nici pe linia ferată, și nici măcar la „Cărciuma din șosea”. Singurătatea începuse să-l plictisească mai rău ca o boală de șeale, mai ales în clipele când era treaz, fiindcă numai atunci își da seama că-i lipsește tocmai ceace i-ar fi trebuit, ca să poată fi și el om în-treg ca toți oamenii.

Ce-ar fi fost dar, dacă ar fi mai încercat odată în viața marea cu degetul?... Nu cumva pe Stanca i-o șosesse în cale chiar bunul Dumnezeu?... Cum s'ar fi putut deci lepăda de un dar venit așa de sus?... Ar fi însemnat că se leapădă nu de ea, dar chiar de Dumnezeu... Și-ar fi fost păcat!... Mare păcat!...

Și tot așa, cu ochii la Stanca și cu gândul la Dumnezeu, cantonierul văduv și chefliu pofti pe feciora păcătoasă în canton.

Intenția lui fusese deocamdată, bine-înțeles, numai în mod provizoriu. Dar cum la țară ca și la oraș singurul lucru care durează cu adevărat este numai provizoriul, Stanca și cantonierul sfârșiră prin a hotărî de acum acord să se împerecheze de-a-binele și să nu se mai desfacă decât atunci când le va da ordin, tot bunul Dumnezeu... Adică numai la moartea unuia dintre ei. Și ca să se știe de toată lumea, că delia dela canton nu este cine știe ce împerechere spurcată, Stanca și cantonierul se prezentară mână în mână, mai întâi la Primărie și apoi la Biserică.

Cu timpul însă, fericierea lor începu să scărtaie mai rău ca șinele drumul de fier, când nu sunt prinse bine de traverse. Și doar meseria cantonierului asta era, nu era alta. Să le înțepenească la timp, ca nu carecumva să deranjeze trenul.

Fericierea de a fi întâlnit pe Stanca nu așusesse darul nici să-l întînească, nici să-l dezbrace de beția care-l îmbătrânea parcă din zi în zi tot mai mult. Cât despre fericierea ei, mai bine să nu mai vorbim. Ajunsesse să-și privească bărbatul ca pe Sfântul Ilie din iocană, sfântul care era bun să aducă ploaia care face să crească numai belșugul altora.

Iată dar pentru ce Stanca, mai înainte chiar să fi căpătat porecla de „Tranca-fleanca” începuse să sară părleazău cantonului. Începuse ca prin farmec să prindă gust, numai pentru bărbatul dela oraș... De cei din sat, nici nu mai vrea s'audă măcar. Și nu era vorba numai de cantonier, care de bine, de rău, îi era bărbat, dar bunăoară nici de șeful jandarmilor, nici de învătătorul satului și nici chiar de subprefectul plasei, care oricât ar fi stat el la țară, conta totuși ca un orașan adevărat.

Proprietarul conacului reușise să grefeze în coaja sentimentelor ei de femeie primitivă toată ostrava senzațiilor superlativă, așa că Stanca începuse să se considere în sat ca un fel de „desrădăcinată”. Gurile rele pretindeau chiar că Stanca nu mai umbra decât după bărbatul care nu erau de nasul ei. Stanca însă, care știa ce pășise în satul ei natal, nu mai punea preț nici pe gura satului ei adoptiv și când o apuca „ducă-s'ar pe puștie”, era gata să facă moarte de orașan.

Când a cunoscut-o la conac, Tudorică Surceleanu abia sosise dela București. Nu așusesse nici măcar timp să ia contact cu primul miros de țară proaspătă. În nările lui mai rămăsese parcă un rest din mirosul de hoit feminin dela „Alhambra” și „Alcazar”. Ba ceva mai mult, ultimele nopți și le petrecuse la „Salata” pe calea Griviței.

Până atunci Tudorică se lăsase dus la vale numai de cursul apei, după cum se spune în popor. O apă specială însă, pe care el o botezase „apa soamei”. De la București venise totuși animat de cele mai bune intenții. Venise hotărât să înceapă o nouă viață, ca și un decavat, care în ajutorul sinuciderii pe masa verde, se trezește chiar din senin ginerele antreprenorului cazinoului. Pentru el această surpriză neașteptată fusese aspectul vieții de conac cu care, ca orice navel rafinat, spera să se poată schimba, dacă nu chiar într'un diavol pocăit, măcar într'un săbănog îndrăvenit.

Tudorică Surceleanu se înșela însă și de data asta, fiindcă perspectiva de a mai putea fi și altfel de cum era în realitate, nu-l încântase niciodată. Se mulțumea doar să se considere o victimă a soartei, și atîta tot. Victima aceleiași vechi iluzii nocturne, urmată de aceeași deziluzie matinală. Nu-și putu da seama nici de data asta că infernală cătușă ferreată din care părea că nu poate scăpa, oricât ar fi încercat să facă, nu era altceva decât o simplă obsesie a lui... o idee fixă cu care îi plăcea să se mintă singur, cu aceeași voluptate cu care un hoț de buzunare, în lipsa unei alte lovituri mai reușite, se distrează să se fure el singur fiindcă știe că acest fel de lovituri nu dau greș niciodată. Și după cum procedase până atunci, Tudorică avea să procedeze și de data asta.

Dacă n'ar fi cunoscut-o pe Stanca, poate că la conac și-ar fi dat măcar osteneala să încerce să se cunoască și el odată. Dar cu Stanca, nu era de gîmit. Așa ceva Tudorică nu mai întîlnise nici la „Alhambra” nici la „Cărbuș”. Conacul rustic al prietenului său bătuse toate Paradisurile artificiale din Capitaă.

Cam același lucru se putea spune și despre Stanca, fiindcă nici ea nu cunoscu până atunci un alt bucureștean în genul lui Tudorică Surceleanu. Dovadă că după primul schimb de cuvinte și ochide, nevesta cantonierului îi și propuse s'o ducă cu el la București. Celor dinaintea lui, Stanca nu le propusese probabil, decât să se deranjeze până la canton, și bine înțeles, numai la anumite ore din zi sau din noapte, când știa că salariatul statului, salariul la rîndul lui pe căre umarul satului.

Și totuși, în primele zile, Tudorică rezistase cu bărbăție hotărît să n'o guste pe Stanca decât din punct de vedere vizual și pur estetic. Originalitatea femeii rurale contaminată de otrava civilizației urbane, îi tăia orice curaj de penetrație colonială. Ba chiar la un moment dat faimosul lor proiect de volaj la București rămăsese ca un deziderat înmormîntat în ultima ședință a unui congres internațional. Nu-i produsese decât curiozitatea unei simple vizite la canton. O primă vizită de etichetă nu l-ar fi putut angaja decât cel mult, la alte două, trei vizite ceva mai decolate și atîta tot. Și azi, așa, mâine tot așa, Tudorică începuse să se creadă un alt om. Se simțea oarecum schimbat în bine... Se simțea așa, ca în fața unei oglinzi miraculoase, în care un măgar bunăoară s'ar vedea un peag, iar o femeie de stradă, elevă la mîngărie.

Păcat însă că oglinzile miraculoase nu sunt decât pure escrocherii vizuale. De îndată ce le ștergi de aburalesa propriilor tale fumuri, te fac să te vezi în ele tot cel care ești în realitate.

Singura schimbare cu adevărat a lui Tudorică avea să fie o simplă schimbare de oravață. O cravață pe care i-o făcuse cadou prietenului său la sosirea lui din București. O formă nouă de cravață, specialitatea conacului, pentru călăirea bucureștenilor debutanți în „viața la țară”, o cravață din care la nevoie putea face chiar un ștreang, dar numai pentru uzul său personal.

Într-o seară, prietenul său, proprietarul conacului, deși mai mult în glumă îl apostrofa totuși cu un aer foarte îngrijorat:

— Dar tu, mă Tudorică, știi cum te-ai schimbat la față!... Parcă n'ai mai fi tu tot... Aă din ziua când ai sosit la conac!...

Tudorică se mulțumi să-i răspundă în doi peri:

— Mă mir, ...că până la „Schimbarea la față” știu că mai sunt câteva săptămîni.

— După calendar, este adevărat. Mă sunt trei săptămîni... Dar nu și după loc. Tu nu știi că la țară „Schimbarea la față” nu cade în același zi a calendarului ca la oraș?... La țară cade de obicei, câteva zile numai după ce șosești dela oraș!...

În odaia lui, gata de culcare, Tudorică se gîndește foarte serios. Nu cumva prietenul său făcuse vre'o aluzie rătăcioasă la adresa lui și a nevestei cantonierului?...

Și Tudorică Surceleanu oftează adînc ca și cum Stanca i-ar fi dat cu tîpa!... Adevărul era, că de când venise la țară, nu se simțise în nicio noapte mai singur ca în noaptea asta, când apostrofa prietenului său îl făcuse să se creadă alături de Stanca, de care începuse parcă să se teamă.

Sigur!... Ce prost lucru, să fie omul singur!... Și ce sinistru sună cuvîntul „singur” mai ales când îl pronunți tot singur. O fi el, cuvînt ca toate cuvintele. Dar vezi că și cuvintele sunt cuvinte și... cuvinte. Cuvintele sunt ca și oamenii. Un cuvînt singur nu înseamnă nimic. Însămănă numai că vrea să se împreune deă nu cu altceva mai bun, măcar cu un alt cuvînt, tot singur, ca să poată și el însemna ceva. Singurătatea distruge tot ce rămîne singur. Cuvîntul „singur” nu poate trăi singur decât în grafică. Expresia „singur” este o anomalie. Existența cuvintelor stă în împerecherea lor cu alte cuvinte. Și existența oamenilor, la fel... Și existența popoarelor, tot așa... Și chiar existența amaniilor... Dacă doi amanji nu s'ar iubi decât de dragul amorului lor propriu, fiecare în parte... gata!... „Amorul este copil pribeag...” Atîta așteaptă, s'o țeargă!...

Și Tudorică, amețit de profunzimea cugetărilor lui personale, stînsse lampa și obosit închise ochii să nu-și mai vadă decât întunericul din sine însuși.

Cîteva zile după discuția cu „Schimbarea la față” și tot spre seară, Tudorică își aude prietenul strigînd dealungul parcului, ca și cum i-ar fi luat Dumnezeu mințile:

— Cine i-a dat revolverul?... Cine a dat revolverul cantonierului?... Nu l-ai văzut că este beat turtă?... Are s'o omoare... O să vedeți că are s'o moare... Bestia!...

Cuvintele rimate „revolver” și „cantonier”, dar mai ales fraza dramatică „are s'o omoare”, făcură pe Tudorică să-și ciulească urechile ca o căine de vînatore. Lui Tudorică însă i se părea că este complet surd și că ceace auzise nu putuse fi adevărat. Totuși, ca și cum cineva i-ar fi dat brînci pe la spate, Tudorică sări peste balustrada terasei pe care se găsea în momentul acela și ca o mingie de foot-ball se rostogoli până în mijlocul peluzel pe care prietenul său o traversă în goană. Ajunși unul în fața altuia, cei doi prieteni deputați, parcă deveniseră dușmani. Unul din ei trecuse cu opoziție.

— Bravo!... Te felicit!... Și să-mi faci plăcerea și să mai vii și la anul!...

Tudorică Surceleanu nu înțelegea nimic.

— Pe mine mă felicită?... — Faci pe prostul, sau ești chiar idiot complet? — Dar ce-am făcut eu, să fiu idiot? — Tu? Nimic... Vezi bine... Fiindcă revolverul, alt idiot i-l-a dat... Nu i-l-a dat tu!...

— Care revolver? — Revolverul meu... Unul din revolvele mele... Și încă cel care era încărcat cu șase gloanțe!...

Tudorică simțea cum se confundă în lărbă ca în valurile mării.

— Cui, bre omule?... Cui spui că i-l-a dat? — N'auz și?... Cantonierului!... Și bestia aia de bătrîn alcoolic și libidinos are s'o omoare... Ai să vezi care s'o omoare!...

— Și pe cine zici că vrea să omoare? — Pe nevestă-sa, idiotule!... Pe Stanca „Tranca-fleanca”!...

Lui Tudorică Surceleanu i se făcuse negru în fața ochilor. Probabil

ajunsesse în fundul mării, unde nu mai este nici verde, nici albastru... Noroc însă că tot prietenul său îl scoase din nou la lumina zilei cu o înfepțură în ochi, pregătită parcă anume pentru acel „facia feroce” al italianului când pornește la atac...

— Și asta numai din cauza ta, stricaturile... inconștientule... degeneraturile... criminalule!...

Tudorică nu mai putea găsi nicio vorbă de apărare. Se mulțumea numai să suporte cu remușcare și demnitate avalanșa de fraze cu care prietenul său continua să-l insulte.

— I-ai sucit capul, nătărăve, că și tu tot un fel de „Tranca-fleanca” ești ca și ea! Mi-ai făcut conacul de răs... indivizi de pripas ce-mi sunteți amândoi!... I-ai promis c'o ieși cu tine la București... Auzi promisiunile!... Parcă te-ai fi frezlat la o întrunire electorală... Și ea ca o vacă bleagă cum este... fiindcă adevărul ăsta este... Nu este nici măcar o vacă de rasă elvețiană... Ea te-a crezut. Cum nu era să creadă un deputat?... Te-a luat în serios și s'a grăbit să-i comunice lui bărbatu-său bucuria care-l lovine... Ba și-a făcut chiar bagaje!... Bag seama că erați grăbiți s'o ștergeți mai curînd!...

Tudorică Surceleanu rămase cu gura căscată ca la Camera deputaților când într'o ședință furtunoasă nu putuse găsi nicio replică pentru adversarul său din opoziție...

În timpul acestor însă, prietenul său continua pe același ton: — Auzi, auzi... Auzi maniera de a cuceri o femeie dela țară... S'o iei cu tine la București!... Numai tu puteai fi capabil de o așa gugușmanie... Nu știi că lucrul ăsta îl mai propusese ea și altora?... Numai că... bine-înțeles... Nimeni până azi n'a fost încă așa de idiot ca tine s'o ducă la București, când putea s'o aibă în condiții mult mai convenabile la canton!...

Tudorică Surceleanu de abia acum începuse să se desmeticească cu adevărat. Bunul său prieten avea dreptate. Dar nu fiindcă îl credea pe el idiot, stricat, inconștient, degenerat și criminal și fiindcă îi dăduse prilej să se convingă în fine și el că Stanca nu e decât o vacă bleagă, de cea mai stupidă și autentică rasă.

Alte informațiuni și explicațiuni de o parte și de alta erau de prisos, fiindcă timpul pierdut nu se mai putea câștiga decât în pas gigantic și cum Tudorică de data asta începuse să se simtă mai îndrăvenit chiar decât slăbănogul din Capernaum, o luă la fugă spre conac, auzind într'un sufler scara până în odaia lui, se înarmă și el cu revolverul din cutia mășutei de noapte și coborînd apoi în curle, cu capul gol, își pe poarta conacului și cu restul de sufler ce-i mai rămăsese pe buze, o porni în goană pe șoseaua națională, spre cantonul, până la care știa că nu este decât „o bătae de pușcă”.

Și acum... iată-l alergînd ca un nebun s'ajungă în „doi timpi și trei mișcări” acolo unde alții, mai practici decât el, ajunseseră înaintea lui, în condițiuni mult mai avantajoase din toate punctele de vedere... Și toată această goană, pentru ce? Pentru a putea salva reputația unei femei, la a cărei compromitere, la drept vorbind, el nu contribuise aproape cu nimic.

În drum spre canton, Tudorică Surceleanu era chinat de un enorm semn de întrebare.

De ce oare bătrînul cantonier alcoolic și libidinos, cum îi spusese prietenul său, afecta de data aceasta o gelozie de înșurățel în luna de miere, când toți ceilalți lăsaseră ai conacului de care ar fi avut drept să fie cu adevărat gelos, îl măsurasă complet indiferent?... Ce făcuse el, Tudorică, mai mult decât înaintașii lui, cărora cantonierul însă se mulțumise să le închine în gând o serie de cruci și Dumnezei și atîta tot?... Oare nu cumva, cantonierul bănuia că dintre toți cu câți îl ieșise vorba nevestei sale, Stanca nu păcătise cu adevărat decât numai cu el singur?...

Când nu mai avea decât vreo douăzeci de pași până la canton, Tudorică Surceleanu își opri și pașii și respirația și cugetările, pe care de etifel, le epuizase cu totul.

Cantonierul, sosise probabil înaintea lui. Dar la ce se putuse petrece după sosirea cantonierului la canton, Tudorică nu îndrăznea nici măcar să se gîndească. Enevrea și teama lui creștea cu atît mai mult cu cît din clipă în clipă aștepta s'audă focul de revolver. Nu auzea însă nimic... Nici foc de revolver, nici voce de om, nici lătrat de căine, nici șuerat de locomotivă...

Ce se putuse întâmpla oare? Cantonierul împușcase pe Stanca înainte de sosirea lui, sau Stanca prevenită de cineva fugise dela canton înainte de sosirea cantonierului? Dar nu s'ar mai fi putut întâmpla oare și altceva? Nu cumva cantonierul se răzgîndise pe drum, după cum la fel procedase și în alte cazuri similare?... Un bărbat rezonabil n'ar fi putut face decât așa...

Tudorică Surceleanu, deși nu știa ce trebuie să creadă, își dădu totuși seama că sosind ca și jandarmii lui Offenbach trebuia să schimbe de front.

Deocamdată însă nu vedea decât două soluții: Sau să stea la pîndă ca să poată descoperi ce se petrece, fără să se arate, sau să dea bina în canton numaidecît, întîmplînd-se orice s'ar fi întîmplat.

După o matură chibzuință însă, conchise că nu era bună niciuna din cele două soluții. Ideal ar fi fost să se poată strecura pe lângă pericol, ca și cum n'ar fi fost vorba de niciun pericol... să se întorcă apoi liniștit la conac... și cu începere chiar de a doua zi, să nu mai dea ochi nici cu Stanca, nici cu cantonierul, pe care de altfel nici nu-l cunoștea încă.

„Sfînte Toader — exclamă el — ai milă de mine care până la 38 de ani și-am purtat sfîntul tîtu nume cu cinste și învățămă ce crezi tu că este mai bine să fac, să pot scăpa cu obrazul curat”!

Tudorică Surceleanu însă, nu credea în sfinți. Credea numai în norocul porciilor. Și norocul porciului nostru era că la canton mai sosise și altcineva afară de ei doi. Sosise judecătorul din sat. Numai că judecătorul fusese singurul care sosise la timp. Sosise adică, chiar înaintea cantonierului!...

Dar care era rostul judecătorului într'o afacere, care deocamdată, nu fusese adusă încă, în fața justiției?... Probabil că judecătorul cunoștea și el pe Stanca tot așa de bine ca și ceilalți, și ca atare, era și el tot atît de interesat în desfășurarea acestor evenimente cu peripeții funebre.

Tudorică Surceleanu, care nu bănuia încă nimic din ceace abia mai târziu avea să afle, aștepta totuși momentul binevenit ca să hotărîsc ce ar fi fost mai bine să facă. În momentul când tocmai se hotărîse să nu facă



nic, fereastra cantonului se deschise brusc și o voce răgăită pe care Tudorică o auzea pentru prima oară, ajunse până la el.

— Iertați-mă, domnule judecător... Dar eu o bănuiam cu altul... Nu știam că sunteți chiar dv... Altmîieri, n'ăși fi îndrăznit s'o ameninț nici măcar cu pumnul... dar mi-te cu revolverul!...

A tras!... exclamă Tudorică, cu dinții clătănîind de frică... Cum dracu de n'am auzit nimic?!

În schimb, era încântat că auzise vocea cantonierului, fiindcă cel care vorbea până atunci și care continua încă să mai vorbească, era chiar vocea bărbatului cu bucluc.

— Credeam că este vorba de licheau aia de deputat, care în loc să-și vadă de treburile lui la București, se leagă de muierile oamenilor ne-volași dela țară... Dar bag seama, zăpăcita asta de Stanca, cum este ea „Tranca-fleanca” v'o fi confundat, poate, pe unul cu altul!...

Tudorică tresări ca și cum i-ar fi intrat în călcăi un cui de potcovă de cal. De teamă să nu se descopere însă, își vîră pumnul stîng în gură, iar cu dreptul se sprijini de un copac din marginea șoselei.

După vocea cantonierului, urmă o altă voce pe care Tudorică o recunoscu imediat. Vocea judecătorului!

— Nu vorbi cu păcat, moș Răgălie, că domnul Tudorică Surceleanu nu este o oarecare lichea de bucureștean, așa după cum îl vezi d-ta. Este un om foarte de treabă și cu multă dragoste pentru oamenii nevoiași!... Doar este deputatul d-voastră... Ce dracu!...

(Urmează în pag. 5-a)